

Balkan Paktı'nın Kurulması (1953):

SSCB tehdidine karşı Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında 28 Şubat 1953'te "**Dostluk ve İşbirliği Anlaşması**" imzalanarak Balkan Paktı kurulmuştur.

Bağdat Paktı'nın Kurulması (1955):

SSCB tehdidine karşı kurulan Bağdat Paktı'nın temeli Türkiye ve Irak arasında atılmış, daha sonra pakta İngiltere, İran ve Pakistan da katılmıştır. Irak'ın Bağdat Paktı'ndan ayrılmasından sonra paktın merkezi Ankara olmuş, adı da **CENTO** (Merkezi Anlaşma örgütü) olarak değiştirilmiştir.



Aşağıda bazı kavramlar ile onlara ait açıklamalar verilmiştir. Açıklamaların başında bulunan harfi, ilgili olduğu kavramın önündeki noktalı bölüme yazarak doğru eşleştirmeyi yapınız.

Kavramlar

..... Truman Doktrini Varşova Paktı
..... Demir Perde Ülkeleri Molotov Planı
..... Comecan Nato
..... Marshall Planı CENTO

Acıklamalar

- ABD'nin II. Dünya Savaşı'ndan sonra, ekonomik sıkıntı çeken Batı Avrupa ülkelerini Sovyet Rusya'nın etkisinden kurtarmak için hazırladığı ekonomik yardım paketidir.
- Ortadoğu'da güvenliği sağlamayı ve Sovyetlerin Ortadoğu'ya nüfuz etmesini engellemeyi hedef alan siyasi birliktir.
- SSCB tarafından ABD'nin Marshall Planı'na karşı oluşturulan, Demir Perde Ülkelerine yapılan ekonomik yardım ve kalkınma planıdır.
- Soğuk savaş döneminde Sovyetler Birliği ve onun Doğu ve Merkez Avrupa'daki müttefiklerini tanımlamak üzere kullanılmış olan bir terimdir.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu Bloku ülkelerinin Nato'ya karşı oluşturduğu askeri savunma işbirliği paktidir.
- Doğu Bloku ülkeleri arasında ekonomik kalkınma ve işbirliği örgütüdür.
- ABD'nin Sovyet Rusya karşısında Türkiye ve Yunanistan'a ekonomik ve askeri yardımın yapılmasını öngören planıdır.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Sovyet yayılcılığına karşı ABD öncülüğünde oluşturulan askeri savunma ve işbirliği paktidir.

1. II. Dünya Savaşı'ndan sonra kendini Sovyet Rusya'ya karşı korumak zorunda kalan Türkiye'nin dış politikasında, batı ile ekonomik ve askeri işbirliği önemli bir unsur haline gelmiştir.

Türkiye'nin, II. Dünya Savaşı'ndan sonra;

- I. Nato'ya girmesi
- II. Kore'deki BM gücüne asker vermesi
- III. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üye olmaya çalışması

girişimlerinden hangilerinin, bu doğrultuda yaşanan gelişmeler arasında olduğu söylenebilir?

- A) I ve III B) Yalnız III C) I ve II
D) I, II ve III E) II ve III

2. Sovyet Rusya'nın 1946 yılından itibaren izlemeye başladığı yayılcı siyasetin, Türkiye ve Yunanistan'ı tehdit etmesi üzerine Amerika Başkanı Truman, Amerikan Kongresi'ne 12 Mart 1947 yılında gönderdiği mesajında, Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolarlık askeri yardım yapılması için kendisine yetki verilmesini istedi.

Buna göre, Amerika Başkanı'nın Türkiye ve Yunanistan'a yardım etmek istemesi aşağıdaki-lerden hangisi ile açıklanabilir?

- A) Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'daki çıkarlarını korumak istemesiyle
- B) Uluslararası ekonomik rekabetin önlenmeye çalışılmasıyla
- C) Dünyadaki bloklaşmalara son verilmek istenmesiyle
- D) Sovyetler Birliği ile yakınlaşmaya çalışmasıyla
- E) Sömürgecilik yarışına son verilmek istenmesiyle

3. Türkiye'nin siyasal ve ekonomik açılardan en fazla olumsuz etkilendiği durumlardan biri de, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'daki olumsuz koşullar ve çatışmalar olmuştur.

Bu durum Türkiye'nin hangi özelliği ile doğrudan ilgilidir?

- A) Kalabalık nüfus yapısı
- B) Coğrafi konumu
- C) Siyasi rejimi
- D) Batı Bloku'nda yer alması
- E) Laik ve demokratik devlet olması

4. Türkiye, II. Dünya Savaşı'nın başından itibaren, savaşın dışında ve tarafsız kalmayı ilke edinen bir dış politika izlemiştir. Ancak savaş sona erdikten sonra Türkiye, geleneksel Rus tehlikesine karşı ABD'yi güçlü olarak görmesi, batıya dönük bir politika izlemesi ve demokratik düzeni korumak istemesi gibi nedenlerle Nato'ya üye olmuştur.

Bu durum Türkiye'nin dış politikasını belirlerken, aşağıdaki özelliklerden hangisini dikkate aldığına göstergesi olamaz?

- A) Ulusal çıkarlarını
- B) İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan yeni dünya düzenini
- C) Topraklarının genişletilmeye çalışılmasını
- D) Siyasi koşulları
- E) Devletin sürekliliğinin sağlanmak istenmesini

5. Türkiye'de II. Dünya Savaşı sonrasında 1950'lerin ortasına kadar yaşanan hızlı ekonomik büyümede;

- I. Marshall Planı ile çok sayıda tarım aleti ve traktör ithal edilmesi
- II. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile devlet arazilerinin tarıma açılması
- III. ABD'nin stoklama politikasının tarım ürünü ihraç eden ülkelere olumlu etki etmesi

gibi gelişmelerden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

6. I. Türkiye'nin 1952 yılında Nato'ya girmesi
II. Türk - ABD ilişkilerinin daha da gelişmesi
III. Türkiye'nin 4.500 kişilik bir kuvvetle BM gücünde yer alarak Güney Kore'ye asker göndermesi

Yukarıda verilen gelişmeler, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) I, II, III B) III, I, II C) II, III, I
D) II, I, III E) I, III, II

7. II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan soğuk savaş döneminde Türkiye Sovyet Rusya'nın yayılmacı politikasına karşı Batı Bloku'nda yer almak istemiştir.

Buna göre;

- I. Türkiye'de çok partili hayata kesin olarak geçilmesi
- II. Ekonomide liberal yaklaşımın benimsenmesi
- III. Dünyada barış ve güvenlik örgütleriyle işbirliği yapılması

durumlarından hangileri Türkiye'nin Batı Bloku'nda yer almasını kolaylaştırmıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I, II ve III E) II ve III

8. Türkiye'nin Nato'ya üye olmasındaki etkenlerden bazıları şunlardır:

- Rus tehdidi karşı, ABD'yi güçlü bir devlet olarak görmesi
- Batıya dönük bir politika izlemesi
- ABD'nin Truman Doktrini'nden sonra artan askeri ve ekonomik yardımından yararlanma isteğidir.

Bu durumun II. Dünya Savaşı'ndan sonra;

- I. Dünya devletlerinin doğu ve batı bloku olarak gruplaşması
- II. Türkiye'nin batı savunma sistemleri içinde güvenliğini sağlamaya çalışması
- III. Türkiye'nin denge politikasını izlemeyi sürdürmesi

gelişmelerinden hangilerine ortam hazırladığı ileri sürülebilir?

- A) I ve II B) II ve III C) Yalnız I
D) I ve III E) I, II ve III

9. 19 Mart 1945'te Sovyet Rusya, 1925 tarihli Türk Sovyet tarafsızlık ve saldırmazlık paktını feshetmiş, 7 Haziran 1945'te de Türk hükümetine verdikleri notada Kars ve Ardahan'ın Rusya'ya terki ile Boğazlarda Sovyetlere üs verilmesini istemişlerdir.

Buna göre, Sovyet Rusya'nın;

- I. Türkiye'ye karşı izlediği politikasında değişikliğe gittiği
- II. Türkiye'yi kendi rejimi içine almaya çalıştığı
- III. Türkiye'ye karşı sömürgecilik emellerini açığa vurduğu

durumlarından hangilerine yöneldiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

10. Türkiye'de, II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan çok partili hayata geçilmesi ve ekonomide liberalleşme gibi çalışmaların ilk amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sovyet Rusya'nın baskısına karşı Batılı devletlerin desteğini almak
- B) Ekonomik kalkınmayı sağlamak
- C) Demokrasi ilkelerine daha fazla yer vermek
- D) Topraksız köylülere toprak dağıtmak
- E) Savaş sırasındaki uygulamaları eleştirmek

11. Aşağıdakilerden hangisi, SSCB öncülüğünde oluşturulan Doğu Bloku ya da demir perde ülkeleri arasında yer almaz?

- A) Polonya B) Romanya
C) İtalya D) Macaristan
E) Çekoslovakya

1. II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye üzerinde beliren Rus baskısı, onun batıya yaklaşmasında etkili olmuş, dolayısıyla Kore'de BM gücüne asker göndermesi ve ardından NATO'ya girmesi ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üye olması, bu doğrultuda gerçekleştirildiği çalışmalar arasında yer almıştır.

YANIT D

2. ABD'nin Truman Doktrini ile Türkiye ve Yunanistan'a yardımlarda bulunması, SSCB karşısında Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'daki çıkarlarını korumak istemesiyle bağlantılıdır.

YANIT A

3. Türkiye'nin Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da yaşanan olumsuz koşullar ve çatışmalardan en çok etkilenen ülkelerden biri olması, onun coğrafi konumu ile yakından ilgilidir.

YANIT B

4. Verilen açıklama, Türkiye'nin dış politikasını belirleyen II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan yeni dünya düzenini ve siyasi koşulları, dolayısıyla ulusal çıkarları ve devletin sürekliliğini sağlamayı göz önüne aldığına göstermektedir. Ancak topraklarını genişletmeye çalışma ve yayılmacı politikalar izleme gibi bir siyaseti söz konusu değildir.

YANIT C

5. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonlarından 1950'lerin ortasına kadar hızlı bir ekonomik büyüme göstermesinde; Marshall Planı ile çok sayıda tarım aleti ve traktör ithal edilmesi, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile devlet arazilerinin tarıma açılması ve ABD'nin stoklama politikasının tarım ürünü ihraç eden ülkelere olumlu etki etmesi etkili olmuştur.

YANIT E

6. Türkiye'nin 4.500 kişilik bir askeri kuvvetle BM gücünde yer alarak Güney Kore'ye asker göndermesi, Türk-ABD ilişkilerinin daha da güçlenmesine yol açmış ve bu durum Türkiye'nin 1952 yılında NATO'ya girmesinde etkili olmuştur.

YANIT B

7. II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin çok partili hayata geçmesi, ekonomide liberal yaklaşımları benimsemesi ve dünyada barış ve güvenlik örgütleriyle işbirliği yapması, onun Batı Bloku'nda yer almasını kolaylaştırmıştır.

YANIT D

8. Türkiye'nin NATO'ya üye olmasındaki bu etkenlere bakılarak; II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya devletlerinin doğu ve batı bloku olarak gruplaştığı, Türkiye'nin batı savunma sistemleri içinde güvenliğini sağlamaya çalıştığı ve denge politikasını izlemeyi sürdürdüğü yargılarına ulaşılabilir.

YANIT E

9. Verilen bilgiye bakılarak, Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye karşı izlediği politikasında değişikliğe gittiği ve sömürgecilik emellerini açığa vurduğu yargılarına ulaşılabilir. Ancak, Türkiye'yi kendi rejimi içine almaya çalışması ile, Türkiye üzerinde meydana gelen SSCB baskısı arasında bir bağlantı bulunmamaktadır.

YANIT B

10. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de çok partili hayata geçilmesi ve ekonomide liberalleşme çalışmaları, Sovyet Rusya'nın baskısına karşı batılı devletlerin desteğini alma isteğinden kaynaklanmaktadır.

YANIT A

11. Polonya, Macaristan, Romanya ve Çekoslovakya SSCB öncülüğünde oluşturulan Doğu Bloku (Demir Perde Ülkeleri) arasında yer almaktadır. Ancak İtalya bu devletlerden biri olmayıp Batı Bloku'nda bulunmaktadır.

YANIT C

1. II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyayı yeniden şekillendiren unsurlar soğuk savaş dönemi denilen uluslararası politik, ideolojik, ekonomik ve bilimsel değişim ve rekabetin yaşanmasına neden olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu yeni dönemi şekillendiren unsurlar arasında yer almaz?

- A) ABD ve SSCB'nin iki hakim güç durumuna gelmesi
B) Uluslararası ilişkilere ideolojik unsurların yön vermesi
C) Ekonomik sorunların daha fazla ön plana çıkması
D) Uluslararası güçler dengesinin değişmesi
E) Dinsel farklılıkların savaşa dönüşmesi

2. Türkiye'de 1947-1953 yılları arasında yaşanan ekonomik kalkınmanın ve olumlu gelişmelerin 1953'te sona ermesinin nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Kore Savaşı'nın bitmesiyle tarımsal ürünlere olan dış talebin azalması
B) Türkiye'nin döviz gelirlerinin azalması
C) Ödemeler dengesinin bozulması
D) İthalatın her geçen gün artması
E) Uluslararası Para Fonu (IMF) ile ilk stand-by antlaşmasının yapılması

3. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin dış siyaseti daha önce de olduğu gibi "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesine bağlı kalmıştır.

Bu duruma Türkiye'nin;

- I. Birleşmiş Milletler Örgütü'nde yer alması
II. Kuzey Atlantik Paktı (NATO)'na katılması
III. Balkanlarda Yunanistan ve Yugoslavya ile sıkı bir dostluk ilişkisi kurması

girişimlerinden hangileri bir kanıt olarak gösterilebilir?

- A) I ve III B) I ve II C) I, II ve III
D) II ve III E) Yalnız II

4. Aşağıdakilerden hangisi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet yayılmacılığına bağlı olarak gelişen durumlardan biri değildir?

- A) Demir perde ülkelerinin ortaya çıkması
B) Nato'nun kurulması
C) ABD'nin Truman Doktrini ve Marshall Planı'nı hazırlaması
D) Soğuk savaş döneminin sona ermesi
E) Berlin Buhranı ile Almanya ve Berlin'in ikiye ayrılması

5. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Amerika Birleşik Devletleri Avrupa'dan çekilince, Sovyetler Birliği Avrupa'nın en güçlü devleti durumuna gelmiştir.

Aşağıdakilerden hangisinin, Sovyetler Birliği'nin güçlenmesine karşı alınan ve Amerika Birleşik Devletleri'nin de içinde yer aldığı bir önlem olduğu söylenebilir?

- A) Balkan Antantı'nın kurulması
B) Milletler Cemiyeti'nin oluşturulması
C) Kuzey Atlantik İttifakı'nın (Nato) oluşması
D) Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması
E) Sivil Savunma Teşkilatlarının geliştirilmesi

6. II. Dünya Savaşı'ndan sonra sömürgeciliğin büyük ölçüde yıkılması;

- I. Asya ve Afrika'da birçok yeni bağımsız devletin ortaya çıkması
II. Avrupa'daki siyasi güç dengesinin İngiltere lehine değişmesi
III. Bağlantısızlar Grubu'nun oluşması ve uluslararası politikada alan genişlemesinin yaşanması
- durumlarından hangileri üzerinde etkili olmuştur?**

- A) I ve II B) II ve III C) Yalnız I
D) I ve III E) I, II ve III

7. II. Dünya Savaşı sonrasında Sovyet Rusya'nın yayılma politikasına karşı ABD'nin Türkiye ve Yunanistan gibi ülkelere askeri ve ekonomik yardım yapılmasını ortaya atması aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Truman Doktrini
- B) Dawes Planı
- C) Eisenhower Doktrini
- D) Monroe Doktrini
- E) Maastricht Antlaşması

8. II. Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB, kendi ideolojisi- ni araç olarak kullanıp dünyaya yayılmak için kendi modeline göre Avrupa'da oluşturduğu yönetimlerle bir Doğu Bloku oluşturmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi, Doğu Bloku devletleri- nin ideolojik, askeri ve ekonomik işbirliği ama- cıyla oluşturdukları kurum ya da kuruluşlara ör- nek gösterilemez?

- A) Kominform
- B) Comecan
- C) Varşova Paktı
- D) Molotov Planı
- E) Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı

9. II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulan Truman Doktrini ve Marshall Planı, Türkiye'nin dış politi- kada hangi devletle yakınlaşmasını kolaylaştı- rmıştır?

- A) Almanya
- B) ABD
- C) SSCB
- D) Fransa
- E) İngiltere

10. II. Dünya Savaşı'nın aşağıdaki sonuçlarından hangisi, günümüzde de geçerliliğini sürdürmek- tedir?

- A) NATO'nun kurulması
- B) Varşova Paktı'nın kurulması
- C) Almanya'nın ikiye ayrılması
- D) Soğuk savaş döneminin başlaması
- E) Sovyet Rusya'nın etki alanının genişlemesi

11. ABD, II. Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB yayılması- na karşı Doğu Blokunu kuşatmaya yönelik bir "çev- releme politikası" izlemeye başlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisinin, bu doğrultuda ger- çekleştirilen girişimlerinden biri olduğu ileri sü- rülemez?

- A) Truman Doktrini
- B) Marshall Planı
- C) Nato
- D) Comecan
- E) Batı Avrupa Birliği (BAB)

12. Türkiye'de;

- Çok partili sistemin ilk seçimi olması
- Tek dereceli ve basit çoğunluk esasına dayan- ması

Yukarıda özellikleri verilen seçimler aşağıdaki- lerden hangisidir?

- A) 28 Haziran 1923
- B) 1 Eylül 1927
- C) 1 Mayıs 1931
- D) 8 Şubat 1935
- E) 21 Temmuz 1946

13. Aşağıdakilerden hangisi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan gelişmelerden biri değildir?

- A) Letonya, Estonya, Litvanya devletlerinin kurul- ması
- B) Bağlantısızlar Grubu'nun oluşması
- C) İsrail Devleti'nin kurulması
- D) Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması
- E) Nato ve Varşova Paktlarının kurulması

14. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrası dönemde toprak bütünlüğünü korumak ve sınır güvenliği- ni sağlamak amacıyla aşağıdaki oluşumların hangisinde yer aldığı söylenemez?

- A) NATO
- B) Avrupa Konseyi
- C) Kominform
- D) Balkan Paktı
- E) Bağdat Paktı



TARİH

ÇKS - TYT
7. FASİKÜL

TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE

- 1960 SONRASINDA DÜNYA SİYASETİNDE YAŞANAN GELİŞMELER
- 1960 SONRASINDA TÜRK DIŞ SİYASETİNİ ETKİLEYEN GELİŞMELER
 - Kıbrıs Sorunu
 - Ege Denizi'ndeki Sorunlar
 - Asala
- 1960'LARDAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞMELER



AKILLI HARİTAM

● TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE

● 1960 SONRASINDA DÜNYA SİYASETİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

● Küba Buhranı

● Vietnam Savaşı

● Keşmir Sorunu

● Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı İşgali

● Bağılantısızlar Hareketi

● 1967 Arap - İsrail Savaşı (Altı Gün Savaşı)

● İran - Irak Savaşı

● 1960 SONRASINDA TÜRK DİŞ SİYASETİNİ ETKİLEYEN GELİŞMELER

● Kıbrıs Sorunu

● Ege Denizi'ndeki Sorunlar

● Asala

● 1960'LARDAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN GELİŞMELER

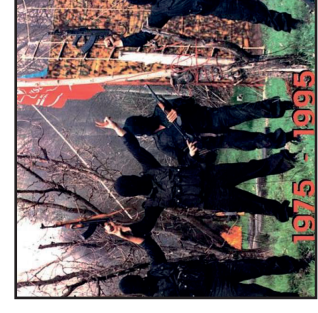
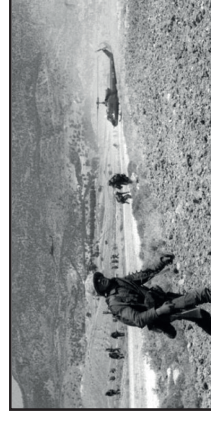
● Siyasi Gelişmeler

● 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi

● 12 Eylül 1980- Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yönetime El Koyması

● 1961 ve 1982 Anayasaları

● Ekonomik Gelişmeler



1960 SONRASINDA DÜNYA SİYASETİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

1945-1960 dönemi Doğu ile Batı arasında soğuk savaş gerginliklerinin hakim olduğu bir dönem olmuştur. 1970'li yıllar ise her iki taraf arasında "Yumuşama"nın (Detant) hakim olmaya başladığı bir dönem olmuştur. 1960'lı yıllar bu yumuşamaya geçişte "Ara Dönem" olmuştur. Bu dönemin özelliği; soğuk savaş dönemi çatışma ve anlaşmazlıkları olmasına rağmen, bloklar arasında yumuşak bir yapının getirilmesi çabalarının ortaya çıkmasıdır. 1960-1970 arasında Blokların (Batı-Doğu) yapılarında önemli değişiklik ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler Sovyet Rusya ve ABD'nin kendi blokları içindeki "tekelci" konumlarını zayıflatmaya başlamıştır. Bu durumu ortaya çıkaran gelişmeler şu şekilde sıralanabilir:

- Doğu Bloku'ndaki görüş ayrılıkları ve çatlama (SSCB Başkanı Stalin'in ölümüyle)
- Yugoslavya'nın Doğu Bloku'ndan ayrılması ve Bağılantısızlar Bloku'nun liderliğini ele alması
- Macaristan ve Polonya'daki gelişmeler (ayrılmaya yönelik)
- SSCB - Çin çekişmesi ve ideolojik görüş ayrılıkları
- Romanya'nın bağımsızlık politikası (ekonomik, siyasi ve askeri aşamalarla)
- Çekoslovakya'da "insancıl komünizm" hareketinin başlaması (1967)

SSCB - ABD ilişkilerinin kurulması

SSCB Başkanı Kruşçev 1959'da ABD ile ilişkileri yumuşatmak için bu ülkeye üst düzeydeki devlet adamlarını göndermiş, ABD Başkanı Kennedy'in yardımcısı Richard Nixon da bu ziyaretlere iade için Moskova'ya gitmiş ve Kruşçev'i Amerika'ya davet etmiştir. Kruşçev'in Amerika'yı ziyaret etmesiyle iki süper gücün barışı korumada ortak sorumluluklara sahip oldukları açıklanmıştır.

ABD - Çin ilişkilerinin kurulması

Çin'in SSCB ile çekişmesi Sovyet Rusya'nın bu ülkeyi kuzeyden ve güneyden baskı çemberine almasına neden olmuştur. Bu durumda Çin, sertlik ve başka ülkelere "ihtilal" ihraç etme politikasını bırakarak, Sovyet Rusya'ya karşı çok alternatifli bir dış politika izlemeye başlamıştır. Ayrıca Çin, Japonya'ya karşı ABD faktörünü kullanmayı düşünmüştür. ABD ise Vietnam Savaşı (1960 - 1965) bataklığından ve bunalımından çıkmak için Asya'da izlediği "sertlik" politikasını bırakmak zorunda kalmıştır. ABD'de 1968'de başkan seçilen Richard Nixon Vietnam'daki ABD kuvvetlerini çekmeye başlayınca Çin rahatlamıştır. Bu ortamda ABD ikinci adımı da **Guam Doktrini** ya da **Nixon Doktrini** (ABD'nin Asya'daki mahalli savaflara karışmama) ile attı. Bu adımlardan sonra Çin ile ABD arasında önce ticari alanda başlayan yumuşama, 6 Nisan 1971'de Çin'in Japonya'da bulunan ABD masa tenisi (Ping - Pong) takımını Çin'e davet etmesiyle yeni bir sürece girdi. (**Ping Pong Diplomasisi**). Çin Başbakanı Chou En-lai'nin ABD Başkanını Çin'e davet etmesiyle ilişkiler hızla gelişti. Richard Nixon'un 1972'de Çin'i ziyaret etmesiyle Çin-Japon ilişkileri de iyi bir döneme girdi. (Sovyet Rusya bu durumdan oldukça endişelenmiş, ABD ve Avrupa ile güvenlik ve işbirliği zirveleri yapmıştır.)

SSCB'nin Avrupa ve ABD ile yumuşama süreci

Uzakdoğu'da ABD'nin Çin ile iyi ilişkiler kurmaya başlaması Sovyet Rusya'yı Avrupa ve ABD ile güvenlik ve işbirliği görüşmelerine ve silahsızlanma çabalarına yöneltmiştir. Özellikle iki büyük nükleer güç olan ABD ve SSCB, BM dışında silahsızlanma çabaları içine girmiştir. Çünkü iki tarafın nükleer gücü, olası bir savaşta yol açacağı yıkım ve insan kayıpları açısından aynı durumu yaratacaktır. "**Dehşet Dengesi**" denilen bu durum ilk kez 1962'de "**Küba Buhranı**" döneminde olmuştur.

Küba Buhranı:

1962'de ABD casus uçakları olan U-2'ler Küba'da Sovyet Rusya'ya ait füze üslerinin bulunduğunu tespit etmişlerdir. Küba'nın ABD'ce abluka altına alınması ve buna Sovyet Rusya'nın da sert tepki göstermesi III. Dünya Savaşı'nın çıkma olasılığına neden olmuştur. Bu buhrana Küba Buhranı denir.

Bu buhranın hemen ertesinde 5 Ağustos 1963'te ABD, Sovyet Rusya ve İngiltere arasında atmosferde, uzayda ve su altında yapılan nükleer denemelerin durdurulmasına yönelik antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmayı 27 Ocak 1967'de "**Dış Uzay Antlaşması**" takip etmiştir. Bu antlaşma ile uzay insanlığın ortak malı olarak kabul edilerek uzayın ancak barışçı amaçlarla araştırılması ve kullanılması kabul edilmiştir.

Bunlara sonraki yıllarda şu antlaşmalar da eklenmiştir:

- * 1 Temmuz 1968'de ABD, SSCB ve İngiltere'nin yanı sıra 50 devletin daha katıldığı "**Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması**
- * 11 Şubat 1971'de imzalanan ve deniz dibinde, okyanus tabanında nükleer silahlarla ilgili çalışmalarını yasaklayan "**Deniz Yatağı (Seabed) Antlaşması**"
- * ABD ve SSCB arasında yeraltı nükleer silah denemelerini yasaklayan 3 Temmuz 1974 tarihli "**Eşik (Threshold) Antlaşması**"

Böylece:

Karada, havada, uzayda, yeraltında, denizlerin dibinde nükleer silahların denenmesi, yapımı ve kullanılması yasaklanmış oluyordu. Ancak bu yasaklamalar nükleer silahların kullanılma alanlarına yöneliktir. Yoksa bu yasaklamalar silahların yapılmasını ve silahların kendilerini ortadan kaldırmamıştır. Bu durumda ABD ve SSCB nükleer silahsızlanma ve bu silahları sınırlandırma yolunda önemli adımlar atılab. Bunlar; SALT-I, SALT-II ve Helsinki Deklarasyonudur (Helsinki Nihai Senedi).

SALT-I:

Küba Buhranı, Moskova - Pekin çatışması ve Avrupa'da da Nato'nun baskısı Sovyet Rusya'yı Batı ile yumuşamaya itmişti. Ayrıca Sovyet ekonomisi ve teknolojisi de gün geçtikçe Batıdan geri kalmaktaydı. Bu şartlarda SSCB, ABD ile nükleer silahsızlanma ile ilgili **Stratejik Silahların Sınırlanması Görüşmelerine** (Strategic Arms Limitation Talks) başlamıştır. Bu görüşmeler iki yıl sürmüş ve 26 Mayıs 1972'de Moskova'da **SALT-I Antlaşması** SSCB ile ABD arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma ile kıtalararası balistik füzeler sınırlandırılmış, her iki taraf stratejik silahlar dahil genel bir silahsızlanma içine girmeyi, ticari, ekonomik, teknik ve teknolojik işbirliğini artırmayı kabul etmiştir.

SALT-II:

ABD ve SSCB arasında 18 Haziran 1979'da Viyana'da Jimmy Carter (ABD Başkanı) ve Leonid Brejnev (SSCB Başkanı) arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma ile; ABD ve SSCB sahip oldukları bütün stratejik füzelerle uzun menzilli stratejik bombardıman uçaklarının miktarlarını ortaya koymuşlar, kıtalararası füzelerin 600 km'den fazla menzillerini de yasaklamışlardır.

NOT

SALT - II Antlaşmaları yürürlüğe girmedi. ABD Kongresi bu antlaşmayı onaylamamıştır. Sovyet Rusya'nın 1979'da Afganistan'ı işgal etmesiyle de antlaşma öldürücü bir darbe yemiştir.

Helsinki Konferansı

Avrupa'da ABD ve SSCB arasındaki yumuşamaya (detant) neden olan gelişmelerden biri de "Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği" sisteminin kurulmasıdır. Bu sistem karşılıklı ve dengeli bir kuvvet indirimi ile başlamış ve 1 Ağustos 1975'te 35 ülke tarafından imzalanan "**Nihai Senet**" veya "**Helsinki Deklarasyonu**" belgesi ile sonuçlanmıştır.

Vietnam Savaşı:

1965'te başlayıp 1973'e kadar devam eden Amerika'nın Kuzey Vietnam ile mücadelesidir. Bu mücadele Amerikan tarihi bakımından olduğu kadar, savaş sonrası uluslararası ilişkilerin gelişmesi açısından da ilginç ve önemli bir olaydır. Vietnam Savaşı, bir süper devletin 17 milyonluk küçük bir ülkede nasıl bataklığa saplandığının, ağır doğa şartlarında en mükemmel konvansiyonel silahların dahi işe yaramadığının bir hikayesidir.

Sonuçta ABD'ye 58 ölü, 300 bin yaralı ve 150 milyar dolara mal olan bu savaş 27 Ocak 1973'te Paris'te imzalanan antlaşma ile bitmiştir.

NOT

Vietnam Savaşı ABD'de önemli bir fiziksel ve ruhsal yara yaratmıştır. Amerikan sineması Hollywood bu sendromu konu alan çeşitli filmler yapmıştır. Bunların başlıcaları: İlk Kan, Müfreze (Platoon), Doğum Günü 4 Temmuz, Cennet ve Yeryüzü, Jacknife, Good Morning Vietnam, Kiyamet (Apocalypse Novv) ve Biz Askerdik (We Were Soldiers)

Keşmir Sorunu

Hindistan ile Pakistan, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ve jeopolitik özelliği nedeniyle önem kazanan Keşmir Bölgesi nedeniyle sürekli ve köklü bir dostluk kuramamış, her iki ülkenin bu konuda geri adım atmamasıyla sorun günümüze kadar gelmiştir. Keşmir yüzünden yer yer iki ülke arasında bazı sınır çatışmaları yaşanmaktadır.

Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı İşgali

Sovyet Rusya Afganistan'ı ele geçirerek;

- Basra Körfezi'ne
- Hint Okyanusu'na
- Ortadoğu petrollerine sahip olmak istemiştir.

Ancak Rusya'nın bu askeri hareketine çevre ülkeler, batılı devletler ve ABD tepki gösterdi.

Afganlılar Sovyet Rusya'ya karşı gerilla savaşı başlattılar. Bu savaşı başta ABD olmak üzere Pakistan ve Suudi Arabistan devletleri destekledi. Afgan milliyetçileri ve mücahitlerinin başlattığı direniş hareketi Cenevre Antlaşmaları (14 Nisan 1988) ile sona erdi. Ancak Afganistan'da hala sorunlar (etnik, mezhepsel) devam etmektedir.

NOT

Sovyet Rusya 1988 - 1989 yılları içinde Afganistan'dan çekilmiştir. Böylece ABD Vietnam'da nasıl bir bataklığa saplanmışsa, Sovyet Rusya da Afganistan'da aynı şekilde bir bataklığa saplanmıştır.

Bağlantısızlar Hareketi:

1960'lı yılların başlarından itibaren uluslararası politikada Doğu ve Batı Blokları dışında "Bağlantısızlık (Non - Alignment) adı ile yeni bir hareket ortaya çıkmıştır. Bu hareket çeşitli şekillerde başlayıp geliştiği için "**Üçüncü Dünya**", "**Asya - Afrika Bloku**", "**Bağlantısızlar**" gibi isimlerle de nitelendirilmiştir. Ancak bunların hepsinin başlan-gıç noktası Nisan 1955'te Endonezya'nın Bandung kentinde toplanan **Bandung Konferansı** olmuştur.

Bandung Konferansı'nın amacı;

- Yeni bağımsızlık kazanan Afrika ve Asya ülkelerinin, ABD ve Sovyet Rusya gibi güçlere karşı varlıklarını korumak
- Asya - Afrika ülkeleri arasında birlik, beraberlik ve dayanışma sağlamaktır.

Arap - İsrail Savaşları:**1967 Arap - İsrail Savaşı (Altı Gün Savaşı)**

1960 - 1980 arası Ortadoğu gelişmelerinde, 1967 Arap - İsrail Savaşı bir dönüm noktasıdır. Çünkü, bu savaşta İsrail'in Araplar karşısında kazandığı kesin zaferler sonucunda, topraklarını savaştan öncekinin dört misli genişletmesi, Arap - İsrail meselesine çok büyük boyutlar kazandırmış ve neticelerini günümüze kadar getirmiştir. 1967 Arap - İsrail Savaşı İsrail'in değil, Arapların isteği ile çıkmıştır. Arapların 1967 Savaşının çıkmasını istemelerinde ve kışkırtmalarında üç önemli sebep vardır.

Bunlar;

- I. Başkan Nâsır'ın gerek 1948, gerek 1956 savaşının ve her iki savaşta yenilginin intikamını almaya kararlı olması,
- II. 1956'dan beri Sovyet Rusya'dan silah yardımı alan Mısır ve Suriye'nin, İsrail ile yapacakları bir savaşı kazanacaklarından emin olması,
- III. Bu sırada Amerika'nın Vietnam bataklığına saplanmış olması ve dolayısıyla İsrail'in arkasında yer alamayacağı düşüncesidir.

Arapların istediği gibi ilk saldırıyı İsrail yapmıştır. Araplara ilk ve ağır darbe indirmek için 5 Haziran 1967 sabahı havalanan İsrail uçakları, Mısır, Suriye ve Ürdün havaalanlarını bombardıman etmeye başlamışlardır. 5 Haziran günü akşam olduğunda 16 Mısır havaalanı kullanılmaz hale gelmiş ve 280 Mısır uçağı, 52 Suriye uçağı, 20 Ürdün uçağı ve birçok da Irak uçağı tahrip edilmiştir. Sonradan görüldüğü üzere tahrip edilen Arap uçaklarının sayısı o gün 400'ü aşmış, havalaların kontrolü artık İsrail'in eline geçmiştir. Havalardaki üstünlük İsrail'in kara hareketini de kolaylaştırmıştır. İsrail kuvvetleri üç gün içinde bütün Sina'yı ele geçirip, 7 Haziran akşamı Süveyş Kanalı'nın sağ kıyısındaki Kantara, ortada İsmailiye ve güneyde de Port Tevfik'e ulaşmışlardır. Bu durumda Mısır'ın yapabileceği birşey kalmamış ve 8 Haziran'da İsrail ile ateşkesi kabul etmiştir.

İsrail için 1967 savaşının en çetin cephesi Ürdün ve Batı Şeria Cephesi olmuştur. Ürdün kuvvetleri İsrail'i uğraştırmış ve ciddi kayıplar vermiştir. Fakat onlar da Mısır'dan daha fazla dayanamamış, 7 Haziran günü Nablus muharebesini kaybedip, şehir İsrail kuvvetlerinin eline geçince İsrail bütün Batı Şeria'yı işgal etmiştir. 7 Haziran akşamı Ürdün de ateşkesi kabul etmiştir.

İsrail Suriye cephesinde (Golan tepelerinde) şiddetli muharebeler gerçekleştirdi. Golan tepelerini aldı. İsrail'in Şam'a ilerleme planı Sovyet Rusya'nın ABD'ye başvurması ve gerekirse askeri önlemler alacağını açıklamasıyla ABD'ce engellendi. Böylece Altı Gün Savaşı sona erdi.

Savaşın sonu Araplar için tam bir hezimet olmuştur. İsrail topraklarını dört misli genişletmiş, Gazze bölgesini ele geçirmiş, Mısır ve Suriye'nin askeri gücünü büyük ölçüde kırmıştır. (800 tank, 441 uçak etkisiz hale getirilmiştir.)

Ancak Sovyet Rusya Mısır ve Suriye üzerindeki etkisini artırmış, Arap ülkelerini silahlandırdığı gibi Suriye (Lazkiye'de) ve Mısır'da (İskenderiye'de) deniz üsleri elde etmiştir.

Arap - İsrail anlaşmazlığına çözüm bulmak için ABD arabuluculuğunda 5 - 17 Eylül 1978'de Camp David görüşmeleri yapıldı. İmzalanan **Camp David Anlaşması** ile ilk kez bir Arap Devleti (Mısır) İsrail'i tanıdı. İsrail Sina'dan çekildi. Özerk bir Filistin yönetiminin kurulması öngörüldü. Ancak Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) bunu kabul etmemiştir.

Anlaşmanın (Camp David) öngördüğü Batı Şeria ve Gazze şeridinde bir özerk Filistin yönetimi kurulmasını İsrail dikkate almayınca gerginlik ve çatışmalar devam etmiştir.

İran - Irak Savaşı:

Irak ve İran arasındaki sorunların temeli Osmanlılar dönemine kadar uzanır. Bu sorunun temelinde Irak ile İran kara sınırı anlaşmazlığı ve Şattül - Arap (Fırat ve Nicle Nehirlerinin Basra Körfezine yakın bir noktada birleşmesiyle oluşan ırmak) Nehri egemenliği mücadelesi vardır. (İran'ın bu nehre egemen olma isteği önce Osmanlılarla ardından İngiltere ve Irak ile arasında sorunlara yol açmıştır.)

İran ile Irak arasındaki bu sorun 1975'te Cezayir Antlaşması ile bir süre sona ermiştir. (Şattül - Arap Nehri'nin Talveg çizgisi iki ülke arasında sınır kabul edilmiştir.)

Ancak 1979'da İran'daki rejim değişikliği sırasında yaşanan karışıklıklardan yararlanmak isteyen Irak, Basra Körfezi ve bölgede etkin olmak için harekete geçti. İran da Cezayir Antlaşması'nı iptal edince Irak - İran savaşı başladı (22 Eylül 1980'de Irak'ın saldırısıyla). Savaş petrol üretimini ve pazarlamasını engellemeye başlayınca ABD, İngiltere, Fransa ve bazı Avrupa devletleri Basra Körfezi'ne savaş gemileri göndermiştir.

Bu savaş sırasında;

ABD

- Tarafsız kalma,
- İran ve Irak'ın toprak bütünlüğünü koruma,
- Sovyet Rusya'nın Hürmüz Boğazı'nda etkin olmasını önleme,
- Basra Körfezi'nin ulaşımına açık olmasını sağlama ve savaşın sonlarında İran'a karşı bir tutum izleme şeklinde politikalar izlemiştir.

Sovyet Rusya

- Savaşta belirleyici bir rol oynama
- Basra Körfezi'nde etkin olma
- Afganistan nedeniyle İran ile yakınlaşma şeklinde politikalar izlemiştir.

Avrupa Ülkeleri

- Tarafsız kalma (ancak İran'daki yönetimden dolayı Irak'a daha yakın bir tutum sergilediler.)

Türkiye

- Tam bir tarafsızlık politikası izlemiştir.

İran - Irak Savaşı birçok arabuluculuk çalışmaları ve BM'nin ateşkes çağrısıyla 20 Ağustos 1988'de sona erdi. Kazananı olmadı. (Daha doğrusu kazananı bu ülkelere silah satan ülkeler oldu.)

İran - Irak Savaşı Körfez ülkeleri için bir güvenlik sorunu yarattı. İran'ın devrimini dış ülkelere yayma çabaları Körfez ülkelerini işbirliğine yöneltmiş ve Suudi Arabistan, Kuveyt, BAE, Bahreyn, Katar ve Umman arasında Körfez İşbirliği Konseyi kurulmuştur (1981).

NOT

İrangate Olayı: ABD yönetiminin İran - Irak savaşı sırasında İran'a gizlice silah satması girişimidir.

1960 SONRASINDA TÜRK DIŞ SİYASETİNİ ETKİLEYEN GELİŞMELER

1960'lı yıllardan itibaren Türk dış politikasının ana eksenini Kıbrıs sorunu oluşturmuştur.

Kıbrıs Sorunu

Kıbrıs Adası, tarih boyunca birçok kez el değiştirmiş, tarihindeki en uzun huzurlu dönemini, 1571-1878 yılları arasında Osmanlı egemenliği altında yaşamıştır. Doğu Akdeniz ticaret yolunu kontrol eden stratejik konumu nedeniyle, tarih boyunca farklı milletlerin ele geçirmek için mücadele ettiği bir üs niteliği taşımıştır.

Ada, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra İngiliz idaresine geçmiştir.



Kıbrıs

Türkiye'nin Kıbrıs politikasının esasları genel olarak şunlardır:

- Adanın stratejik önemi
- Adada yaşayan Türklerin güvenlik ve egemenliklerinin sağlanması
- Adada yaşayan iki taraf arasındaki iç dengenin, Türkiye ile Yunanistan arasındaki dış dengenin korunmasıdır. Bu politika zamana ve değişen koşullara göre yeniden ele alınmıştır.

1955 yılında adadaki Rumların; **Enosis** adı verilen Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama amaçları doğrultusunda kurdukları katliamcı örgüt **EOKA**, Kıbrıs Türklerine karşı kanlı katliamlara başlamış ve kahraman Kıbrıs Türklerinin şanlı direnişi ile karşılaşmıştır. Türkiye 1956'da adanın paylaşımı (taksim) tezini ortaya atmıştır.

Daha sonra, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın katıldığı uluslararası konferanslar neticesinde imzalanan 1959 ve 1960 Zürih ve Londra Antlaşmaları ile Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığına Rum lider Makarios, yardımcılığına da Türk lider Dr. Fazıl Küçük getirildi.)



Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş anlaşması imzalanırken (1960)

1960 Garanti Antlaşması, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'a Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasal düzeninin garantörlüğü sorumluluğunu yüklemiştir.

Ancak, bu antlaşmalarla tescil edilen haklara ve garantilere rağmen Rumlar; 1963, 1967 ve müteakiben 1974 yılında adayı silah zoru ile Yunanistan'a ihlak etmeye kalkmış, çoluk çocuk, genç ihtiyar demeden Kıbrıs Türklerini katletmişti. Türkiye adaya gerekirse çıkarma yapacağını açıkladı. ABD Başkanı Johnson, Başbakan İsmet İnönü'ye mektup yazarak bu durumu onaylamadıklarını açıkladı. (**Johnson Mektubu Olayı**). Böylece Rumlar, 1960 yılında kurulan dengeleri tekrar bozmuş ve antlaşmayı tek taraflı olarak ihlal etmiştir. Söz konusu gelişme üzerine Türkiye, anavatan olmanın sorumluluğu ile, Kıbrıs Türk toplumunun can ve namusunu korumak için, antlaşmalardan kaynaklanan hak ve yetkilere dayanarak 20 Temmuz 1974 tarihinde **Kıbrıs Barış Harekâtı**'nı yapmış ve adada barışı yeniden tesis etmiştir.



1974 Kıbrıs Barış Harekâtı basında bu şekilde yer buldu.

Kıbrıs Türk toplumu kendi bölgesinde gelecekteki bağımsız Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına yol açacak düzenin hukuki esaslarını yaratmak amacıyla, 13 Şubat 1975 tarihinde **Kıbrıs Türk Federe Devleti**'ni ilan etmiş, federe devlet temelinde ortak bir yapı kurma çabalarının bir sonuç vermemesi üzerine konfederat bir devletin unsu-

runu oluşturması amacıyla, 15 Kasım 1983 tarihinde self-determinasyon hakkını kullanarak **KKTC**'yi kurmuştur. Kıbrıs Türk toplumu artık bir devlete kavuşmuş, ancak Birleşmiş Milletlerin KKTC'nin tanınmaması yönünde çıkardığı 550 sayılı karar nedeniyle tanınmamıştır. KKTC, 30 yıldan beri sadece Türkiye tarafından tanınmaktadır.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), 1960 Antlaşmalarına aykırı olarak, tüm Kıbrıs adına 03 Eylül 1990 tarihinde tek yanlı Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Bu husus Kıbrıs sorununa ayrı bir boyut kazandırmıştır. Avrupa Birliği (AB), 12-13 Aralık 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde, 1998 yılı Mart ayında GKRY ile üyelik müzakerelerinin başlatılması kararını almıştır. Diğer taraftan, ilk Annan Planı 11 Kasım 2002 tarihinde Kıbrıs Türk ve Rum tarafına verilmiştir.

NOT

Annan Planı: Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından hazırlanmıştır. Kıbrıs Planı'nın asıl adı "**Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü İçin Antlaşma Temeli**" dir. Kofi Annan'ın 11 Kasım 2002'de Kuzey ve Güney Kıbrıs yönetimlerine sunduğu antlaşma, Türk ve Rum toplumlarının birer "**Parça Devlet**"le temsil edilecekleri bir "**Ortak Devlet**" kurmayı öngörmüş, bu sayede 1974'ten beri bölünmüş olan adayı birleştirerek iki toplum arasındaki sorunları çözmeyi hedeflemiştir.

10 - 13 Şubat 2004 tarihlerinde New York'ta, 19 Şubat - 22 Mart 2004 tarihlerinde Kıbrıs'ta ve 24 - 31 Mart 2004 tarihlerinde İsviçre'de yapılan görüşmeler sonucunda, üzerinde uzlaşma sağlanamayan Annan Planı, New York mutabakatı gereği 24 Nisan 2004'te KKTC ve GKRY'de eş zamanlı olarak referanduma sunulmuş ve Türk tarafında % 64,9 "Evet", Rum tarafında ise % 75,8 "Hayır" sonucu çıkmıştır.

Kıbrıs Türk toplumu ile tarihsel ve kültürel bağları olan Türkiye, adada kalıcı barış ortamını sağlayan ve milli menfaatlerimizi koruyan Birleşmiş Milletler çatısı altındaki toplumlar arası görüşmelere destek vermektedir. Ancak Rum tarafının uzlaşmaz tutumu nedeniyle, Kıbrıs sorununda adil ve sürdürülebilir bir antlaşma sağlanamamıştır. Buna rağmen AB, GKRY'yi tüm Kıbrıs'ı temsilen 01 Mayıs 2004 tarihinde tam üyeliğe kabul etmiştir.



1974 Kıbrıs Barış Harekati

NOT

Kıbrıs sorunu sırasında ABD, Türkiye'ye askeri yardımı kesti ve silah ambargosu uygulamaya başladı. Türkiye de Amerikan üsleri ile ilgili anlaşmanın uygulanmasını durdurdu.

NOT

Kıbrıs Türkleri, Rum saldırılarına karşı kendilerini savunmak amacıyla Volkan, Magusa Türk birliği ve Türk Mukavemet Teşkilatı'nı kurmuştur.

NOT**Akritas Planı:**

21 Nisan 1966 tarihli Patris Gazetesi'nde yayınlanan bu plana göre Kıbrıs'taki Türk halkı ani bir saldırı ile yok edilecek ve Ada Yunanistan'a bağlanacaktı. Bu planın hazırlayıcıları arasında Akritas kod adlı, İçişleri Bakanı Yorgacis, Cumhurbaşkanı Makarios, Meclis Başkanı Klerides gibi isimler de bulunmaktaydı.

Ege Denizi'ndeki Sorunlar**a) Karasuları Sorunu**

1923 yılında Lozan Barış Antlaşması imzalandığı dönemde Ege Denizi'nde Türk ve Yunan kara suları 3 mil idi. Ancak, Yunanistan'ın, 1936 yılında tek taraflı olarak kara sularını 6 mile çıkarması üzerine, Türkiye de 1964 yılında kara sularını 6 mile çıkarmıştır.

Yunanistan, Türkiye'nin taraf olmadığı 1982 Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne dayanarak, kara sularını 12 mile genişletme hakkını saklı tuttuğunu beyan etmektedir.

b) Kıta Sahaneliği Sorunu

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre Kıta Sahaneliği; "Kara sularının ölçülmeye başlandığı esas hattan itibaren, 200 mile kadar uzanan su altı alanlarının deniz yatağı ve toprak altını kapsar." şeklinde tanımlanmıştır.

Kıta Sahaneliği problemini Yunanistan; Anadolu karşısındaki Yunan adaları ile Anadolu arasında bir ortak hat kabul edilerek çözülmesini, Türkiye ise; Ege'deki adaların Anadolu'nun doğal uzantısı olması gerçeğinden hareketle Ege'nin hakça bölüşümünün ikili görüşmelerle çözülmesini istemektedir.

c) Hava Sahası Sorunu

Yunanistan, 1931 yılında o dönemde hava sahası 3 deniz mili olduğu halde, sivil havacılık ve hava polisliği amacıyla, hava sahasını 10 deniz miline çıkararak ulusal bir düzenleme yapmıştır. Yunanistan'ın mevcut 6 millik karasularına göre hava sahasını 4 deniz mili artıran bu uygulamayı Türkiye reddetmiştir.

Uçuş İrtibat Bölgesi (FIR) hattından sonra Yunanistan, sivil hava trafiğinden sorumludur. FIR hattı siyasi sınır değildir.

d) Egemenliği Uluslararası Antlaşmalarla Yunanistan'a Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar (Coğrafi Formasyonlar) Sorunu

Coğrafi Formasyonlar (Ada, Adacık ve Kayalıklar) üzerindeki egemenlik iddiaları, Ocak 1996'da "İkizce Kayalıkları" krizi ile birlikte resmi nitelik kazanmıştır.

e) Gayri Askerî Statüdeki Adaların Silahlandırılması Sorunu

Lozan ve Paris Antlaşması'nın silahtan arındırdığı, Türkiye'ye çok yakın adaların silahlandırılması, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilemektedir.

f) Arama - Kurtarma Sorumluluk Sahası Sorunu

Arama - kurtarma sahaları, Uçuş İrtibat Bölgesi (FIR) sahaları ile çakışık alanlar değildir. Türkiye, arama - kurtarma sınırlarını müzakere etmeye hazır olduğunu birçok kez uluslararası platformlarda açıklamıştır.

Diğer Sorunlar

1. Rum - Pontus Meselesi
2. Azınlıklar Meselesi
3. Fener Rum Patrikhanesi ve Heybeliada Ruhban Okulu Meselesi

ASALA

Türkiye'nin 1970'li yıllarda yaşadığı önemli gelişmelerden biri de Ermenilerin asılsız soykırım iddiaları doğrultusunda yeniden harekete geçmeleri olmuştur. Bu dönemde Ermeniler oluşturdukları terör örgütleriyle Türkiye'nin yurtdışı temsilcilik ve görevlilerine karşı saldırılarda bulunmuşlardır. Bu süreçte Ermenilerin oluşturduğu ASALA örgütü önemlidir.

Ermeniler, günümüzde de Türkiye'ye yönelik olarak asılsız soykırım iddialarını yeniden gündeme getirmeye çalışmaktadırlar. Ermenilerin, Türkiye aleyhindeki faaliyet ve girişimlerini sadece düşmanlık ve intikam duygularıyla açıklamak zordur. Bu duyguların etkisi olmakla beraber, Ermenilerin bu faaliyetlerden bazı beklentileri bulunmaktadır. Ermenilerin soykırım iddialarının uluslararası alanda tanınması çalışmalarının amaçları şunlardır:

- Asılsız soykırımın, başta büyük devletler olmak üzere, mümkün olduğu kadar çok sayıda ülke ve uluslararası kuruluşlarca tanınması,
- Türkiye'nin bu ülkelerin asılsız soykırımı tanımamasından etkilenmesi ve bu ülkelerin baskısı ile asılsız soykırımı tanımak mecburiyetinde kalması,
- Türkiye'nin asılsız soykırımına uğrayanların yakınlarına tazminat ödemesi,
- Türkiye'den toprak talebinde bulunulması.

Ermeniler, asılsız soykırım iddialarının uluslararası alanda tanınması yolunda, yabancı ülkelerdeki kiliseleri, cemiyetleri aracılığıyla yoğun bir propaganda sürdürmektedirler. Özellikle ABD ve Fransa'da yürüttükleri lobi faaliyetleriyle bu ülkelerin parlamento ve hükümetlerini etkilemeye çalışmaktadırlar. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Ermeni toplumu

üzerinden siyasi ve ekonomik çıkar sağlamaya çalışan ülkeler vardır. Bugüne kadar Ermenilerin faaliyetleri sonucunda Uruguay, Güney Kıbrıs, Arjantin, Rusya, Kanada, Yunanistan, Lübnan, Belçika, Vatikan, İtalya ve Fransa, asılsız Ermeni soykırımını tanımışlardır. Yabancı ülkelerde alınan bu kararlar, tarihi ve bilimsel belgelerden çok, iç politik hesaplara ve Türkiye'yi uluslararası siyasi alanda kısaca almaya yöneliktir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin NATO'ya girmesi, Sovyet Rusya tarafından iyi karşılanmadı. Bu nedenle Sovyet Rusya, Türkiye'ye karşı Ermeni kozunu kullanmayı planladı. Sovyet Rusya'nın bu planı hem Ermenistan'ın hem de Türkiye dışındaki Ermenilerin hoşuna gitti. Ermeniler, seslerini ve isteklerini duyurabilmek ve dünya kamuoyunu etkilemek için 1973'te Los Angeles'ta, Türk konsolosunu öldürerek Türkiye'ye ve Türklere karşı terör hareketini başlattılar. 1975'ten itibaren yurt dışındaki görevlilerimiz, elçiliklerimiz ve kuruluşlarımıza yönelik Ermeni saldırıları yoğunlaştı. Bu saldırıları yönlendiren Ermeni terör örgütü olan **ASALA (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu)**, 20 Ocak 1975'te Beyrut (Lübnan)'ta kuruldu. ASALA, 20 Ocak 1975 günü Beyrut'taki Dünya



Asala Terör Örgütü

1980 yılından itibaren Amerika eyaletlerinin asılsız soykırımı tanınmaları için çalışmışlardır. Ermenilerin faaliyetleri sonucunda bazı eyaletlerde, soykırım iddiaları okullarda okutulmaktadır. Ermeniler buldukları eyaletlerde, oylarını bölmeyerek önemli bir siyasi güç olmuşlar ve bunu soykırım iddialarını kabul ettirmek için kullanmışlardır.

Ermenilerin soykırım iddialarına karşı Türkiye, 2001 yılı sonunda, Ermeni sorunu konusundaki çalışmaların bir uyum içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla **Asılsız Soykırım İddialarıyla Mücadele Koordinasyonu Kurulu**'nu oluşturmuştur. Diğer yandan Ermeni sorunu, okulların öğretim programlarına alınarak gençlerin bu konuda bilinçli bir şekilde yetişmeleri süreci başlatılmıştır. Ermeni sorunu hakkında, üniversitelerde bilimsel çalışmaları koordine etmek için de Yüksek Öğretim Kurulu tarafından, **Türk-Ermeni İlişkileri Milli Komitesi** kurulmuştur.



1960'LARDAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞMELER

a) Siyasal Gelişmeler

27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi

Türkiye'de 1950 - 1960 yılları Demokrat Parti'nin iktidarı ile geçmiştir. Bu dönemde hızlı bir ekonomik büyüme ve kalkınma yaşanmış ancak, çok partili demokratik düzeni henüz kavramamış iktidar, ülkede bir politik kargaşanın yaşanmasına neden olmuştur. Bu kargaşa ortamında iktidar ve muhalefet arasındaki tartışmalar gün geçtikçe daha da artmış, hükümetin basın, aydınlar ve üniversite üzerindeki demokrasie aykırı tutum ve davranışları ülkeyi iyice germiştir. Bu arada ekonomik durum giderek kötüleşirken, enflasyon çok büyük boyutlara ulaşmış ve ülke uluslararası boyutta bir iflasın eşiğine gelmiştir. Bu ortamda hükümetin (DP) muhalefeti (CHP) baskı altına almak için yaptığı demokrasi dışı uygulamalar (soruşturma komisyonları, gazete kapatmalar, tüm siyasi faaliyetleri yasaklama) büyük kentlerde protesto gösterilerine yol açtı. Bazı yerlerde kanlı çatışmalar oldu. Bu ortamda ordu yönetime el koydu. Sıkıyönetim ilan edildi. Ancak ordu, iktidarı bir süre sonra Kurucu Meclis tarafından hazırlanan 1961 Anayasası'nın kabulü ve seçimlerin yapılmasıyla yeniden sivil otoriteye bırakmıştır. 1961 Anayasası güçlerin ayrılması ve güçler arasında denetim ve dengenin sağlanması esasına göre yapılmıştır. Bu anayasanın yürürlüğe girmesiyle yeniden çeşitli siyasal partiler siyasal yaşama katıldı. (Yeni Türkiye Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Adalet Partisi, Türkiye İşçi Partisi).

TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE

15 Ekim 1961'de yapılan seçimler sonucu önce CHP - AP koalisyonu, ardından CHP'nin diğer küçük partilerle yaptığı koalisyonlu süreç 1965'e kadar devam etti. 10 Ekim 1965'teki seçimlerle iktidara Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde olan AP geldi. Bu partinin 1971'e kadar devam eden iktidarı döneminde ülkede artan gelişme ve refaha karşın radikal sol hareketinin ortaya çıkışı ve bu hareketin şiddet eylemlerinin denetime alınmaması nedeniyle AP güç kaybetti. Nihayet ordu Süleyman Demirel hükümetinin istifasını sağladı (12 Mart 1971 - 12 Mart Muhtırası). Partiler dışı koalisyonlarla hükümet oluşturuldu. 14 Ekim 1973'teki seçimler sonucunda önce CHP - MSP, ardından da AP ve diğer küçük partilerin koalisyonları şeklinde hükümetler kuruldu. Bu arada 1974'te Kıbrıs'a düzenlenen Barış Harekati'ndan sonra başlayan ABD ambargosu ekonomik sıkıntılara yol açarken, üniversitelerde başlayan sağ-sol çatışmaları ülkeyi yeni bir askeri yönetime doğru hızla sürükledi (12 Eylül 1980).

12 Eylül 1980 - Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yönetime El Koyması

12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyması sonucunda Milli Güvenlik Konseyi oluşturuldu. Yönetim ve yasama yetkilerini bir elde topladı. CHP ve AP başta olmak üzere bütün siyasi partiler kapatıldı. Millet Meclisi'ni fesheden MGK, atama yöntemiyle yasama yetkisi olmayan bir danışma meclisi kurdu. İki yıl süren MGK yönetiminin aldığı kararlar yargı denetimine tabi değillerdi. Bunlar 1982 Anayasası'nda da yargı denetimi dışında bırakıldılar.

Milli Güvenlik Konseyi:

12 Eylül 1980'den 6 Kasım 1983 seçimlerine kadar, devletin en üst yasama ve yürütme organı olan beş kişilik bir konseydir. Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri komutanları ile Jandarma Genel Komutanından oluşuyordu.

Bir süre sonra 30 Ağustos 1980'de emekli olan Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Ulusu yeni hükümeti kurmakla görevlendirildi ve yürütme yetkisi bu hükümete aktarıldı. 24 Ocak kararlarını hazırlayan Turgut Özal yeni hükümette ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısı olarak görevlendirildi ve istikrar programı daha sert bir biçimde uygulanmaya devam edildi.

Bunu sağlayan, temel hak ve özgürlüklerin askıya alınması ve her türlü muhalefetin bastırılması oldu. Siyasal partiler, dernekler, sendikalar kapatıldı, yönetici ve üyeleri askeri mahkemelerde açılan toplu davalarda yargılanmaya başladılar; sol muhalefeti yok etmeye yönelik bu hareket büyük ölçüde başarılı oldu.

MGK yönetimi ülkenin demokratik ve yönetsel yapısını büyük ölçüde değiştirdi. Siyasal partiler, seçim, sendikalar, dernekler, toplantı ve gösteri yürüyüşleri alanında yeni yasalar yapıldı. Üniversiteleri denetlemek üzere YÖK kuruldu. MGK tarafından atanan Danışma Meclisi'nin hazırladığı anayasa taslağı, yine MGK tarafından son biçimi verilerek halk oyuna sunuldu. Halk oylamasında, yeni anayasa katılanların yüzde 92'si tarafından kabul edildi. Aynı oylama sonucunda Kenan Evren Cumhurbaşkanı oldu. MGK'da yer alan kuvvet komutanları da Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerine dönüştüler. Anayasa uyarınca, 12 Eylül'de yapılan yasaların anayasaya aykırılığı ileri sürülemeyecek, MGK üyeleri de eylem ve işlemlerinden dolayı suçlanamayacak.



Kenan Evren

Bu arada, 24 Ocak kararları doğrultusunda ekonominin yeniden yapılandırılması da devam ediyordu. Faizlerin serbest bırakılması üzerine bütün Türkiye'de mantar gibi çoğalan bankerler yüksek faizlerle para toplamaya başlamıştı. Buna bir süre sonra bankalar da katıldı. Halk evini, arabasını, ziynet eşyalarını satarak faize yatırmaya başladı. Bir süre sonra bu bankerler kaçmaya ya da iflas etmeye başladılar. Bu durum elinde avucunda ne varsa zengin olma umuduyla faize yatıran halkta büyük bir panik yarattı. Bazı bankaların da aynı duruma düşmesi üzerine Turgut Özal görevinden istifa ederek ABD'ye gitti.

MGK, 1983'te demokrasiye geçileceği sözünü vermişti ve bu sözü yerine getirdi. Ancak, seçime katılacak partilerden, partilerin göstereceği adaylara kadar her şey MGK'nın iznine bağlıydı.

Kasım ayında yapılan seçimlerden Turgut Özal'ın kurduğu Anavatan Partisi (ANAP) birinci çıktı. Bu dönemde Özal Türkiye'yi dünya pazarına açtı. Bunun için zorunlu altyapı, yani iletişim ve ulaşım alanında büyük kamu yatırımlarıyla hızlı bir dönüşüm gerçekleştirildi. Bu gelişme "Türkiye'nin çağ atladığı" düşüncesinin yaygınlaşmasına neden oldu. Özal liberal söylemleriyle ve gecekondü affı gibi uygulamalarla bu değişimi desteklerken, dış politikada da ekonomik çıkar anlayışını destekledi. AT ile ilişkileri canlandırmaya, Arap ülkeleri ile iyi ilişkiler kurarak Arap sermayesini Türkiye'ye çekmeye çalıştı.



Turgut Özal

1987'de yabancı yatırımcılar bakımından ürkütücü görülen sıkıyönetim kaldırılarak, Doğu ve Güneydoğu illerinde "Olağanüstü Hal" uygulamasına geçildi. Yine aynı yıl Demirel, Ecevit, Erbakan ve Türkeş'in siyaset yasakları kaldırıldı. 1989 yerel seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti birinci oldu ve başta büyük kentler olmak üzere çok sayıda belediye yönetimini elde etti. Buna karşılık, Özal Meclis'teki ANAP oylarının çoğunluğuyla 1989'da görev süresi biten Kenan Evren'in yerine Cumhurbaşkanı oldu. Cumhurbaşkanlığı boyunca ANAP üzerindeki manevi ve fiili nüfuzunu kullanarak yürütmenin sembolik değil, fiili başı haline geldi. Ekonomi, güvenlik, dış politika alanlarında zaman zaman yerleşik normları aşan bir tutum benimsedi.

Turgut Özal'ın 31 Ekim 1989'da cumhurbaşkanlığına seçilmesi parti içi çekişmelere yeni bir boyut kazandırdı. Özal'ın desteklediği Yıldırım Akbulut, ANAP genel başkanı ve başbakan oldu; fakat bu uzun sürmedi. 1991 yılında genel başkanlığa Mesut Yılmaz seçildi. Aynı yıl yapılan genel seçimlerden sonra Süleyman Demirel'in başkanlığındaki DYP - SHP koalisyon hükümeti kuruldu.

CUMHURİYET ANAYASALARI

	Temel Özellikler	Yasama	Yürütme	Yargı
1921 Anayasası	Kurtuluş Savaşı yıllarında Kanun-i Esasi esas alınarak hazırlanmış olup, güçler birliği ilkesini benimsemiştir.	Türkiye Büyük Millet Meclisi	Türkiye Büyük Millet Meclisi + İcra Vekilleri Heyeti (Meclis Hükümeti Sistemi)	Yargı yetkisi düzenlenmemiş; bu yetkiyi TBMM kullanmıştır.
1924 Anayasası	Atatürk döneminde hazırlanmış olup, en uzun süre yürürlükte kalan anayasadır. (1928 yılında yapılan değişiklikle, "Devletin dini İslam'dır." maddesi anayasadan çıkarılmış, 1937'de Atatürk ilkeleri anayasaya girmiştir.)	Türkiye Büyük Millet Meclisi	Türkiye Büyük Millet Meclisi + Bakanlar Kurulu + Cumhurbaşkanı (Karma Sistem)	Bağımsız Mahkemeler
1961 Anayasası	1960 askeri darbesinin ardından hazırlanmış, halk oylaması ile kabul edilmiştir.	Türkiye Büyük Millet Meclisi + Cumhuriyet Senatosu	Bakanlar Kurulu + Cumhurbaşkanı (Parlamentar Sistem)	Bağımsız Mahkemeler (Anayasa Mahkemesi kuruldu.)
1982 Anayasası	1980 askeri darbesinin ardından hazırlanmış, halk oylaması ile kabul edilmiştir.	Türkiye Büyük Millet Meclisi	Bakanlar Kurulu + Cumhurbaşkanı (Parlamentar Sistem)	Bağımsız Mahkemeler

1961 Anayasası'nın İlk 4 Maddesi

I. Devletin Şekli

Madde 1 - Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin Nitelikleri

Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve "Başlangıç"ta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin Bütünlüğü; Resmi Dil; Başkenti

Madde 3 - Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.

Resmi Dil Türkçe'dir.

Başkent Ankara'dır.

IV. Egemenlik

Madde 4 - Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletininindir.

Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

1982 Anayasası'nın İlk 4 Maddesi

I. Devletin Şekli

Madde 1 - Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin Nitelikleri

Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin Bütünlüğü; Resmi Dili; Bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti

Madde 3 - Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir.

Bayrağı, şekil kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Millî Marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

Madde 4 - Anayasanın 1'inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2'nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3'üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

NOT

1961 Anayasası ile, parlamentonun çıkardığı yasaların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve özgürlükleri korumak için Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. Ayrıca Anayasa Mahkemesi ile birlikte Cumhuriyet Senatosu ve Yüksek Hakimler Kurulu gibi yeni kurumlar oluşturulmuştur.

NOT

1961 Anayasası'nın en önemli özelliği, devlet yönetiminde ve toplum yaşamında bireye ağırlık verilmiş olmasıdır. İnsan haklarına dayanan devlet olma özelliğine bağlı olarak temel hak ve ödevler ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Anayasa'da klasik hak ve özgürlüklerle birlikte sosyal ve ekonomik haklar da verilmiştir. 1961 Anayasası temel hak ve özgürlükleri güvenceli bir statüye oturtmuştur.

NOT

1982 Anayasası ise hak ve özgürlükler açısından "birey" e değil "devlet"e ağırlık veren bir anayasa özelliği taşır. 1961 tarihli Anayasa'nın öngördüğü temel hak ve özgürlüklere ilişkin ilkeleri korunmuştur. Ancak temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması konusunda daha ayrıntılı bir düzenleme getirmiştir. Bu sınırlandırıcı hükümler daha sonra Anayasa ve yasalarda yapılan değişiklikler ile büyük ölçüde düzeltilmiştir.

Etkinlik 2

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Arap - İsrail Savaşları sırasında, ABD'nin arabuluculuğu ile imzalanan 1978 Camp David Antlaşması ile, İsrail Devleti'nin varlığı ilk kez bir Arap ülkesi tarafından tanınmıştır.
2. Şattül-Arap Nehri egemenliği mücadelesi Savaşına neden olmuştur.
3., Rumların Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama amaçları doğrultusunda kurdukları katliamcı örgütür.
4. Asala, oluşturduğu terör örgütüdür.
5. ve Anayasaları, halk oyuna sunularak hazırlanmıştır.
6. İran - Irak Savaşı sırasında ABD'nin İran'a gizlice silah satmasına Olayı denir.
7. Karasuları ve kıt'a sahanlığı sorunu Türkiye ile arasında yaşanmıştır.

b) Ekonomik Gelişmeler

- DP'ye yöneltilen en önemli eleştirilerden biri, ülke ekonomisi konusunda uzun dönemli bir yaklaşımdan yoksun olmasıydı. Gerçekten de DP, başlangıçta toplumun talebine karşılık liberal ekonomiyi savunan bir söylemle iktidara geldikten sonra, ekonominin krize girmesi üzerine müdahaleci politikalara dönmüştü. İç ve dış nedenlerden ötürü ekonomik şartların zora girmesi ve hükümette kalma kaygısıyla popülist politikalara başvurmuştu. 1960'da, askeri yönetimin ilk yeniliklerinden biri DPT'yi (Devlet Planlama Teşkilatı) kurmak oldu. DPT'nin amacı, ekonomiyi uzun dönemli olarak yönlendirecek beş yıllık kalkınma planları tasarlamaktı. Hazırlanan Kalkınma Planı (1963 - 1968), eğitim, sağlık, bölgesel dengesizliklerin düzeltilmesi gibi hedefler de içeriyordu.
- 1960'lı ve 70'li yıllarda yürütülen iktisat politikalarının, devlet müdahalesi ağırlıklı ve birbirini tamamlayan başlıca iki özelliği vardı. Bunlardan birincisi, sanayileşmeyi amaçlayan ithal ikamecilik, ikincisi ise amacı iç piyasayı korumak olan dış ticaret kısıtlamalarıydı. Bazı malların ithali kısıtlanacak ve bu yolla o malların içeride üretimi teşvik edilecekti, başka bir deyişle ithalat yerli üretimle ikame edilecekti. Beş yıllık kalkınma planları, bu çerçevede yatırım kararlarının eşgüdümlü gerçekleştirilmesi amacıyla tasarlanmıştı. Planlar kamu sektörü için bağlayıcı, özel sektör için ise yönlendirici nitelikteydi. Öte yandan devlet, özel sektörü desteklemek amacıyla düşük faizli kredi, vergi muafiyeti, ithalat imtiyazları, vb. politikalar uyguluyordu. Böylece kamu sektörü, özel sektörü tamamlayıcı bir nitelik kazanıyordu. KİT'ler daha büyük kapsamlı yatırım gerektiren ara malları üretip görece ucuz fiyata özel sektöre satıyor, özel sektör ise tüketim mallarını üretiyordu. Ayrıca Güneydoğu'yu kalkındırmak ve enerji darboğazına çözüm bulmak için Güneydoğu Anadolu Projesi (gap) hazırlandı.



Aşağıda bazı kavramlar ve onlara ait açıklamalar verilmiştir. Açıklamaların başında bulunan harfi, ilgili olduğu kavramın önündeki noktalı bölüme yazarak doğru eşleştirmeyi yapınız.

Kavramlar

..... Enosis Annan Planı
..... Asala EOKA
..... İranganate Olayı Dehşet Dengesi

Açıklamalar

- Ermeni terör örgütüdür.
- Rumların Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama düşüncesidir.
- İran - Irak Savaşı sırasında ABD'nin İran'a gizlice silah satmasıdır.
- Küba Buhranı ile dünyanın ilk kez bir nükleer savaşın eşiğine gelmesidir.
- Rumların Enosis düşüncesi doğrultusunda kurdukları katliamcı örgüttür.
- Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması tasarısıdır.

1. Dünyada 1960'lı yıllardan itibaren Doğu ve Batı blokları arasında yumuşak bir yapının getirilmesi çabalarının ortaya çıkmasında;

- I. Silahlanma yarışının dünyayı yok edecek olması
 - II. Kalıcı ve gerçek barışı sağlama düşüncesi
 - III. Güvenlik ve işbirliği anlayışının gelişmesi
- durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

2. – 10 Kasım 1960'da SSCB'nin "barış içinde bir arada yaşama" siyasetini açıklaması
– ABD Başkanı Kennedy ve SSCB Başkanı Kruşçev'in bir araya gelmeleri
– 20 Haziran 1963'te ABD ile SSCB arasında kırmızı telefon hattının kurulması

Yukarıdaki gelişmeler aşağıdakilerden hangisine neden olmuştur?

- A) Bloklar arasında yumuşama sürecinin başlamasına
B) Arap - İsrail Savaşlarına
C) SSCB'nin Avrupa'da yayılmasına
D) Almanya'da aşırı ırkçı yaklaşımların ortaya çıkmasına
E) ABD'nin Monroe Doktrini'ne geri dönmesine

3. ABD'nin Soğuk Savaş döneminde izlediği;

- I. NATO'yu askeri açıdan güçlendirme,
- II SSCB'yi çevreleme,
- III. Ortadoğu'da ve Uzakdoğu'da etkinlik kurma

politikalarından hangilerinin, ABD - Türkiye ilişkilerinin yakınlaşmasına katkıda bulunduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I, II ve III
D) I ve III E) Yalnız III

4. Türkiye'nin Kıbrıs'a bir barış hareketi düzenlemesinin amaçları arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Kıbrıs'ta bozulmuş olan barışı tekrar tesis etmek
B) Kıbrıs Türk halkının can güvenliğini sağlamak
C) Kıbrıs'a adil bir düzen getirmek
D) Kıbrıs'ın kuzey bölgesini Rumlardan arındırmak
E) ENOSİS'e engel olmak

5. Soğuk savaş döneminden sonra, Balkanlarda ortaya çıkan çatışmalara;

- I. etnik sorunlar,
- II. din ve mezhep farklılıkları,
- III. sınır anlaşmazlıkları

durumlarından hangilerinin neden olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

6. Aşağıdakilerden hangisi, Yunanistan ile Türkiye arasındaki sorunlara örnek gösterilemez?

- A) Kıta sahanlığı sorunu
B) Asala sorunu
C) Fener - Rum Patrikhanesi ve Heybeliada Ruhban Okulu
D) Adaların silahlandırılması sorunu
E) Azınlıklar meselesi

7. I. Sınır Kapıları Sorunu
II. Ege Adaları'nın Silahlandırılması Sorunu
III. Kıta ve Hava Sahaneliği Sorunu
Yukarıdakilerden hangileri, Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan sorunlar arasında gösterilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I ve III

8. **Aşağıdakilerden hangisi koalisyon hükümetlerinin özelliklerinden birisi değildir?**

A) Muhalefetin zayıflaması
B) Siyasi partiler arasındaki görüş farkının ortadan kalkması
C) Farklı görüşlerin daha fazla temsil edilmesi
D) Ülkede uzlaşma ortamının oluşması
E) İktidarın belli görüşler arasında paylaşılması

9. **1961 Anayasası'nın özelliklerinden bazıları şunlardır:**

I. Halk oylaması ile belirlenmiştir.
II. Güçler ayrılığı ilkesini getirmiştir.
III. Anayasa Mahkemesi kurulmuştur.
IV. Parlamentoda TBMM'nin yanında Cumhuriyet Senatosu oluşturulmuştur.
V. Milli Güvenlik Kurulu oluşturulmuştur.

Bu özelliklerden hangilerinin, 1982 Anayasası'nın da özelliklerinden biri olduğu ileri sürülemez?

A) III ve IV B) II, III ve IV
C) I ve III D) II ve V
E) Yalnız IV

10. I. Kıbrıs Sorunu
II. Filistin Sorunu
III. Karabağ Sorunu
IV. Keşmir Sorunu

Yukarıdaki sorunlardan hangilerinin, günümüzde de bir sorun olarak devam ettiği söylenebilir?

A) I ve II B) II ve III C) I, II ve III
D) I, II ve IV E) I, II, III ve IV

11. I. Annan Planı
II. Marshall Planı
III. Molotof Planı

Yukarıdakilerden hangilerinin Birleşmiş Milletler'in "ülkeler arasındaki iyi ilişkileri bozucu sorunların, barışçıl yollarla çözümü için önerilerde bulunmak" amacı doğrultusunda hazırlandığı söylenebilir?

A) Yalnız III B) Yalnız II C) Yalnız I
D) I ve II E) I, II ve III

12. Yumuşama Döneminde; "Türkiye için Kıbrıs ve petrol, Araplar içinse İsrail meselesi ve İslamiyet belirleyici olmuştur" görüşleri öne sürülmüştür.

Buna göre, Türkiye'nin Ortadoğu politikasının şekillenmesinde aşağıdakilerden hangisinin ön planda tutulduğu ileri sürülemez?

A) Ümmet anlayışı
B) Ulusal ve kültürel özellikler
C) Laik ve çağdaş devlet yapısı
D) Ekonomik etkenler
E) Stratejik ve coğrafi özellikler

1. Dünya devletleri arasında gittikçe artan silahlanma yarışının dünyayı yok edecek düzeye ulaşması ve dolayısıyla kalıcı ve gerçek barışı sağlama düşüncesi, güvenlik ve işbirliği anlayışının gelişmesi, 1960'lı yıllardan itibaren Doğu ve Batı blokları arasında görülen yumuşamanın nedenleri arasında yer almaktadır.

YANIT E

2. SSCB'nin "barış içinde bir arada yaşama" siyasetini açıklaması, ABD Başkanı Kennedy ile SSCB Başkanı Kruşçev'in bir araya gelmesi, ayrıca ABD ile SSCB arasında başkanların doğrudan irtibat kurulabilmesi için kırmızı telefon hattının kurulması, bloklar arasında yumuşama sürecinin başlamasında etkili olmuştur.

YANIT A

3. ABD'nin NATO'yu askeri açıdan güçlendirmek istemesi, SSCB'yi çevreleme ve Ortadoğu ile Uzakdoğu'da etkinlik kurmayı amaçlaması, ABD - Türkiye ilişkilerinin yakınlaşmasına katkıda bulunmuştur.

YANIT C

4. Kıbrıs'ta bozulmuş olan barışı tekrar tesis ederek Kıbrıs'taki Türk halkının can güvenliğini sağlamak ve adaya adil bir düzen getirmek; ayrıca Rumların Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama düşüncesi olan ENOSİS'e engel olmak, Kıbrıs Barış Harekâtının amaçları arasındadır. Ancak Kıbrıs'ın kuzey bölgesini Rumlardan arındırmak gibi bir amaç söz konusu değildir.

YANIT D

5. Soğuk savaş döneminden sonra Balkanlarda ortaya çıkan çatışmalarda etnik sorunlar, din ve mezhep farklılıkları ve sınır anlaşmazlıkları gibi faktörler etkili olmuştur.

YANIT E

6. A, C, D ve E seçeneklerinde yer alan sorunlar, Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanmıştır. Fakat Asala, Ermeni terör örgütü olup, bu sorun Yunanistan'la değil, Ermenilerle yaşanmıştır.

YANIT B

7. Türkiye ile Ege Adaları'nın Silahlandırılması ile Kıta ve Hava Sahanlığı sorunları yaşanmıştır. Sınır Kapıları Sorunu yaşanmamaktadır.

YANIT D

8. Farklı siyasal görüşlerin bir araya gelmesiyle oluşan koalisyon hükümetlerinin, siyasi partiler arasındaki görüş farkını ortadan kaldırdığı söylenemez.

YANIT B

9. 1961 Anayasası ile TBMM'nin yanında bir de Cumhuriyet Senatosu oluşturulmuşken; 1982 Anayasası ile Cumhuriyet Senatosu kaldırılmış ve tekrar tek meclis uygulamasına geri dönmüştür. Diğer gelişmeler, 1982 Anayasası'nın da özellikleri arasında yer almaktadır.

YANIT E

10. Kıbrıs, Filistin, Karabağ ve Keşmir sorunları, günümüzde de devam eden sorunlar arasında yer almaktadır.

YANIT E

11. Annan Planı, Kıbrıs sorununa çözüm getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Marshall Planı ve Molotov Planı ile ülkeler arası sorunların barışçıl yollarla çözülmesi arasında bir bağlantı bulunmamaktadır.

YANIT C

12. Verilen açıklamaya bakılarak, Türkiye'nin Ortadoğu politikasının şekillenmesinde ümmet anlayışının etkili olduğu söylenemez.

YANIT A

1. I. ABD'nin Irak'ı işgal etmesi
II. Türkiye'nin Kıbrıs'a barış hareketi düzenlemesi
III. ABD Başkanı Johnson'ın İsmet İnönü'ye bir mektup göndermesi

Yukarıdakilerden hangilerinin Türk - Amerikan ilişkilerinde bir gerilime yol açtığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

2. Türkiye'de yönetim alanında 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980'de iki kez askeri müdahale yaşanmış ve bir süre için Türk Silahlı Kuvvetleri ülkenin yönetimini ele almıştır.

Aşağıdakilerden hangisinin her iki dönemde de geçerli olduğu söylenemez?

- A) Yeni bir anayasa hazırlanması
B) Bir süre için siyasi parti çalışmalarına ara verilmesi
C) Anayasalar konusunda halk oyuna başvurulması
D) Bazı toplumsal uygulamalarda kısıtlamalara gidilmesi
E) Millet Meclisinin yanında Senatonun kurularak iki meclisli yasama sistemine geçilmesi

3. II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye'ye yönelik asılsız Ermeni soykırım iddialarının gündeme gelmesi ve bazı devletlerce bu iddiaların desteklenmesinde;

- I. Sovyet Rusya'nın NATO üyesi olan Türkiye'nin güçlenmesini istememesi
- II. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi paralelinde güçlenmesinden bazı komşularının endişe duyması
- III. Ermenilerin tanıtım, tanınma, tazminat ve toprak planının uygulanmak istenmesi

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I, II ve III C) Yalnız II
D) I ve III E) Yalnız III

4. Aşağıdakilerden hangisi yumuşama döneminde ortaya çıkan çatışma ve gerginliklere örnek gösterilemez?

- A) Kore Savaşı
B) Vietnam Savaşı
C) SSCB'nin Afganistan'ı işgali
D) Küba Buhranı
E) Arap - İsrail Savaşları (Altı Gün Savaşları)

5. ABD ile SSCB arasında Küba Buhranı (1962) sonrası yaşanan yumuşama sürecinde; nükleer denemelerin durdurulması, nükleer silahsızlanma ve nükleer silahların kullanılma alanlarının kısıtlanması ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bunlardan biri değildir?

- A) Dış Uzay Antlaşması
B) Helsinki Nihai Senedi
C) Eşik Antlaşması
D) Bandung Konferansı
E) Salt - I ve II Antlaşmaları

6. Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye'nin 12 Eylül 1980 Askeri müdahalesinden sonra siyasi etkinliğini sürdüren partilerinden biri değildir?

- A) Adalet Partisi
B) Milliyetçi Hareket Partisi
C) Terakkiperver Cumhuriyet Partisi
D) Cumhuriyet Halk Partisi
E) Anavatan Partisi

7. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Afrika'daki bağımsızlık hareketlerinin güçlenmesinde;

- I. ulusalcı hareketlerin güçlenmesi
 - II. sömürgecilğe karşı yerel direnişlerin yaygınlaşması
 - III. İngiltere ve Fransa'nın güç kaybına uğraması
- durumlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?**

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

8. I. Celal Bayar
II. Fahri Korutürk
III. Cemal Gürsel
IV. Kenan Evren

Yukarıdaki cumhurbaşkanlarının, cumhurbaşkanı oluşlarının kronolojik sıralaması, aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I - III - II - IV B) II - I - III - IV
C) III - I - II - IV D) III - I - IV - II
E) III - IV - II - I

9. II. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlıklarını kazanan Hindistan ve Pakistan arasında sorun olan ve günümüze kadar gelen mesele aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şattülarap sorunu
B) Keşmir sorunu
C) Küba buhranı
D) Kıbrıs sorunu
E) Süveyş buhranı

10. 1972 Münih Olimpiyatlarında ilk kez terör olimpiyatlara damgasını vurmuştur. İsraili sporcular Kara Eylül adlı bir Filistin terör örgütüne öldürülmüştür.

Bu durumun aşağıdaki gelişmelerden hangisiyle bağlantısı vardır?

- A) Altı Gün Savaşları
B) Camp David Antlaşması
C) Süveyş bunalımı
D) 1973 Petrol krizi
E) Rehineler sorunu

11. Arap - İsrail Savaşları sırasında ABD'nin arabuluculuk çalışmaları sonucunda imzalanan 1978 Camp David Antlaşması ile, İsrail'i tanıyan ilk Arap ülkesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Irak B) Ürdün C) Suriye
D) Lübnan E) Mısır

12. 1949 yılında SSCB'nin yayımlı politikasına karşı batılı 12 ülke tarafından Washington Antlaşması ile kurulan örgüt aşağıdakilerden hangisidir?

- A) NATO B) CENTO C) EFTA
D) ECO E) AGİT

13. Aşağıdaki ülkelerden hangisi, Kıbrıs Barış Harekati sonrasında Türkiye'ye silah ambargosu uygulamıştır?

- A) Irak B) ABD C) Fransa
D) SSCB E) İngiltere



TARİH

YKS - TYT
7. FASİKÜL

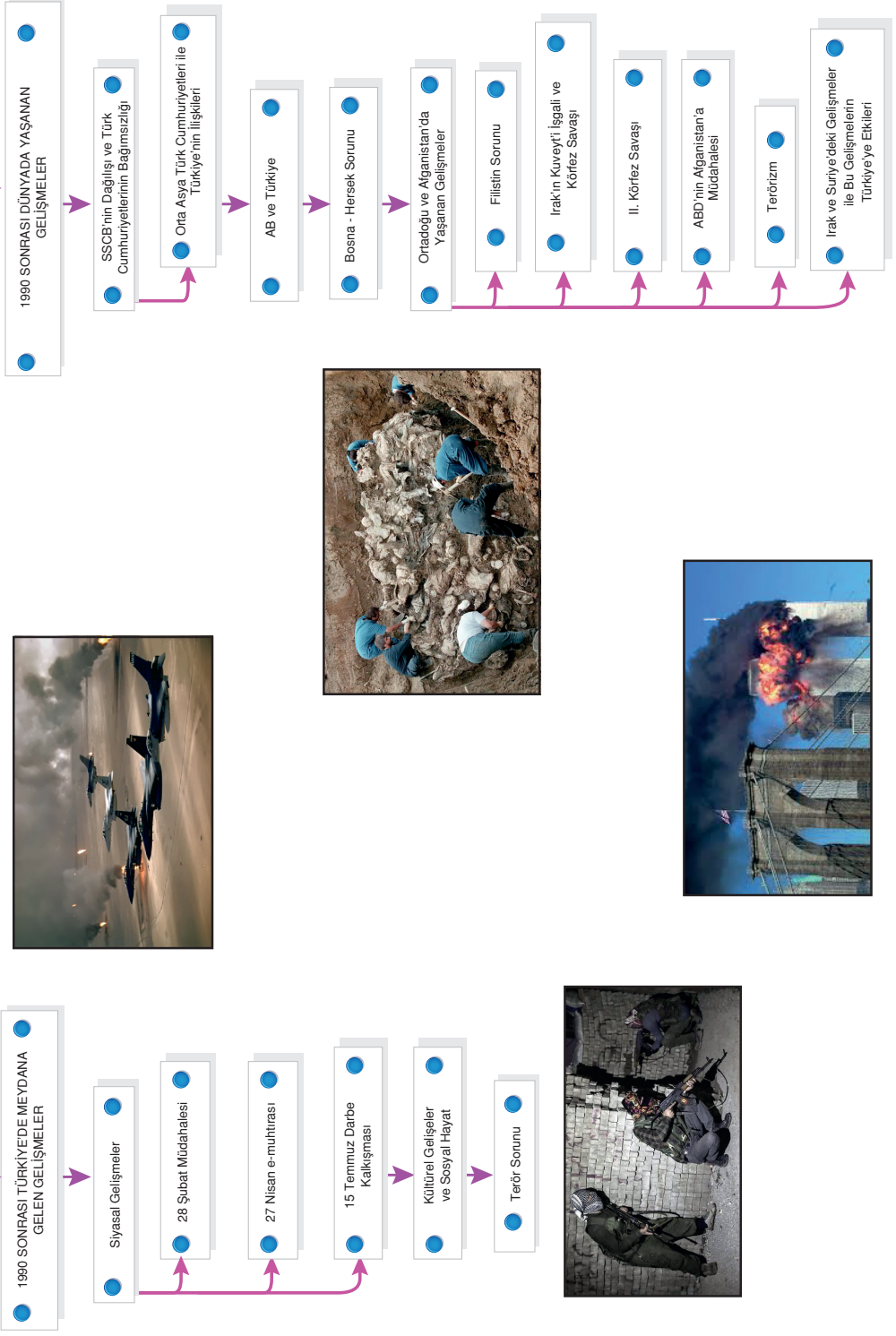
21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA

- 1990 SONRASINDA TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL GELİŞMELER
- 1990 SONRASI DÜNYADA YAŞANAN GELİŞMELER VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ
 - SSCB'nin Dağılışı ve Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlığı
 - AB ve Türkiye
 - Bosna - Hersek Sorunu
 - Ortadoğu'da Yaşanan Gelişmeler
 - Terörizm
 - Irak ve Suriye'deki Gelişmeler ile Bu Gelişmelerin Türkiye'ye Etkileri



AKILLI HARİTAM

21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA



21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA

1990 SONRASI TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL GELİŞMELER

Siyasal Gelişmeler

- * 1990'lar Türkiye'si adeta iki zıt yöne çekilmek istenir gibiydi: Bir yanda Özal'ın sağlığında girişilen daha demokratik bir hukuk düzeni sağlamaya yönelik düzenlemeler vardı. Diğer yanda ise, birçok öğretim üyesi, yazar, gazeteci ve aydınının katledilmesine yol açan ve giderek tırmanan terör eylemleri, demokratikleşme girişimlerine aykırı bir durum oluştuyordu.
- * Cumhurbaşkanı Turgut Özal 17 Nisan 1993'te vefat etti. 17 Mayıs 1993'te Süleyman Demirel cumhurbaşkanı seçildi. Süleyman Demirel'in yerine Tansu Çiller DYP Genel başkanı ve Türkiye'nin ilk kadın başbakanı oldu. Bu dönemde Türkiye'de, AB standartlarına uyum sağlamak amacıyla Temmuz 1995'te Anayasa'da özellikle siyasi partilerle ilgili bazı yasaklar kaldırılırken siyasi partilere üye olma şartı ve yaşı gibi birçok konuda değişiklik yapıldı. AB ile "**Gümrük Birliği Antlaşması**" imzalandı.
- * 1995 ile 2001 yılları arasında Türkiye'yi Necmettin Erbakan, Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit başkanlığındaki koalisyon hükümetleri yönetti. Bu dönemde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini sağlamak için önemli çalışmalar yapılırken hazırlanan "Ulusal Program" çerçevesinde AB'ye uyum yasaları çıkarıldı. Mayıs 2000'de Ahmet Necdet Sezer cumhurbaşkanı seçildi. 2002, 2007 ve 2011'de yapılan seçimlerde tek başına iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin kurduğu hükümet ülkeyi yönetmektedir. Görev süresi dolan Ahmet Necdet Sezer'in yerine 2007'de Abdullah Gül Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Ardından Recep Tayyip Erdoğan, 10 Ağustos 2014 yılında, Türk siyasi tarihinde ilk kez doğrudan halkın oylarıyla ve ilk turda 12. Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

28 Şubat Mühadalesi

Türkiye'de yaşanan askeri müdahalelerden biri olan 28 Şubat, 1997'de Necmettin Erbakan ve Tansu Çiller hükümetinin silahlı kuvvetler tarafından istifaya zorlanmasıyla yaşandı. 27 Mart, 27 Mayıs ve 12 Eylül darbelerinin aksine, askerler 28 Şubat'ta yönetime bizzat el koymadı. Bunun yerine medya üzerinden bir savaş verildi. Askerlerin hükümeti görevden zorla almaması da 28 Şubat'ın "**post-modern darbe**" olarak anılmasına yol açtı. Askerlerin deyimleriyle "demokrasie balans ayarı" yapıldı.

Türkiye, 28 Şubat dönemi ile telafisi imkansız bir döneme girmişti. "Şeriat geliyor" şeklinde suni korku politikasının ardından, özellikle başörtüsüyle okumak isteyenlere büyük bir linç kampanyası başlatılmıştı. 28 Şubat'ta okullarına girmek isteyen başörtülü öğrenciler gözaltına alındı, okul bahçesine dahi sokulmadı. Kız öğrenciler giremedikleri üniversitelerin önlerinde aylarca eylem yaptılar. Polis çemberinde süren bu mücadele devlet tarafından hep kırılmak istendi. Tazyikli su ve coplearla müdahale edildi.

Eğitim hakkı ellerinden alınan öğrencilere 2011 yılında AK Parti döneminde üniversiteye geri dönme hakkı tanındı. Eylül 2014'te yapılan kılık - kıyafet düzenlemesinin ardından 5'nci sınıftan itibaren başörtüsü hakkı geri verildi. Bu düzenleme tek eğitim alanıyla sınırlı kalmadı, kamuda çalışan kişilere de başörtüsü hakkı verildi.

NOT

"Rejimin tehdit edildiği" iddialarının tartışıldığı günlerde Başbakan Erbakan'ın 1 Şubat 1997'de kamuoyundan yükselen itiraz sesleri ve DYP'li bazı bakanların "imza atmamız" tepkisine rağmen, "üniversitelerde başörtüsünü serbest bırakan" kararnameyi Bakanlar Kurulu'nda imzaya açmasıyla 28 Şubat'a giden süreç başlamıştır.

NOT

28 Şubat Müdahalesi'nin ardından Refah Partisi kapatıldı, yöneticilerine siyasi yasak konuldu. Başarılı bir algı operasyonu olan bu darbe sonucunda 28 Şubat'ta onlarca banka batırıldı. Türkiye milyarlarca dolar zarara uğratıldı.

27 Nisan e-muhtırası

Bu muhtıra, 11. Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında yayınlandı. Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından AK Parti'nin adayı olarak gösterilen Abdullah Gül, TBMM'de yapılan seçime 368 milletvekilinin katıldığı ilk turda 357 oy aldı. Seçimin olduğu günün gece yarısında Genelkurmay Başkanlığı'nın internet sitesinde saat 23.17'de e-bildiri yayınlandı. Laiklik vurgusu yapılan bildiriye dönemin hükümeti hedef alındı. Bildiriye, "Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur." denildi.

E-muhtıra da denilen bildiri üzerine Başbakan Erdoğan başkanlığında gece acilen yapılan toplantıda "dik duruş" kararı çıktı. Hükümetin dik durmasına büyük halk desteği geldi. Genelkurmay sessiz kalırken, dönemin komutanları kamuoyunda yükselen tepki sonrası bildiriye savunamaz duruma geldiler. Tarihe e-muhtıra olarak geçen 27 Nisan bildirisi nihayetinde Genelkurmayın sitesinden de kaldırıldı.

15 Temmuz Darbe Kalkışması

FETÖ, 15 Temmuz 2016 günü Türkiye'ye en karanlık gecelerinden birini yaşattı. 10 binden fazla FETÖ mensubu asker ve sivil, 35 askeri uçak, 74 tank, 246 zırhlı araç, 3 askeri gemi, 3 bin 992 silah ve 37 askeri helikopterle darbe girişiminde bulundu.

İlk olarak 136 darbeci Boğaziçi Köprüsü'nü kapattı. Köprü üzerinde 30 vatandaş FETÖ'cü hainlerin kurşunlarıyla şehit oldu. Boğaziçi Köprüsü, 15 Temmuz'da FETÖ'ye karşı ilk şehitlerimizi verdiğimiz yer olarak tarihe geçti.

Genelkurmay Başkanlığı darbeciler tarafından basıldı. Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar ve kuvvet komutanları rehin alındı. Orgeneral Akar'a silah zoruyla darbe bildirisi imzalatılmak istendi. Tıpkı geçmiş darbelerde olduğu gibi TRT işgal edildi ve darbeci askerlerin korsan darbe bildirisi canlı yayında okutuldu. Halkın haber almasını engellemek isteyen FETÖ'cü pilotlar F-16 uçaklarıyla TÜRKSAT'ı bombalarken, darbeciler havaalanlarını da hava trafiğine kapattı. Devletin zirvesini, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ni F-16 uçakları bombaladı. FETÖ mensubu darbeciler, milletvekillerinin içinde bulunduğu sırada TBMM'yi tam 11 kez bombaladı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'a suikast düzenlemeyi planlayan FETÖ, 27 asker ve 2 komando ile Erdoğan'ın Marmaris'te konakladığı oteli bastı. Biri Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı koruma polisi olmak üzere iki polis şehit oldu. Şüphesiz ki FETÖ'nün darbe girişimine karşı en önemli kırılma noktası, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın halkı meydanlara, sokaklara çağırması oldu. O kara geceyi aydınlatan, vatanına sahip çıkan Türk milleti oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağırısıyla eşi görülmemiş bir darbe direnişi başladı. Kahraman Türk milleti, FETÖ'cü hainlere karşı göğsünü kurşunlara siper ederken geride 250 şehit ve 2196 gazi bıraktı. Böylece darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlandı.

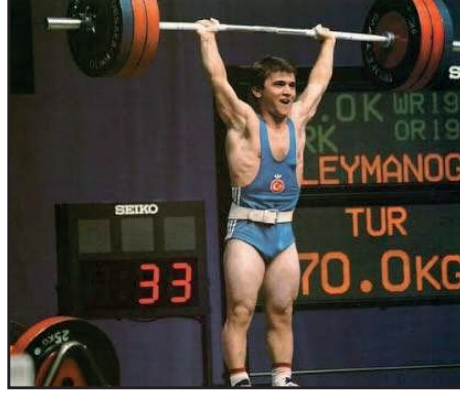
Ekonomik Gelişmeler

1980'lerin sonlarına gelindiğinde Türkiye'de yabancı sermaye girişi ve ihracat artmıştı. Dış ticaret tabloları incelendiğinde ihracat ürünleri içinde sanayi ürünlerinin ağırlığının artmaya başladığı ve enflasyon oranlarının düştüğü görülür. Fakat yine de dış ticaret açığı kapatılamamıştır. 1994, 2001 ve 2008 yıllarında yaşanan ekonomik krizler Türk ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve dış ticaret açığını kapatılabilmek için IMF (Uluslararası Para Fonu) ile anlaşmalar imzalanmıştır.

Ocak 2005'ten itibaren Türk parasından altı sıfır silinmiştir. Serbest piyasa ekonomisinin temel şartlarından biri olan devletin ekonomi üzerindeki kontrolünü ortadan kaldırmak için Özelleştirme Yüksek Kurulu gibi kurumlar kuruldu. Yabancı sermayenin Türkiye'ye gelmesi için teşvikler verildi. Devletin ekonomideki etkisini en aza indirmek için özelleştirme büyük bir hız kazandı. İhracat teşviklerine devam edildi. İhracatın artması, turizmin gelişmesi ve turizm gelirleri döviz sıkıntısının azalmasını sağladı. Küreselleşmenin etkisiyle ithalat büyük bir hızla arttı. Dış ticaret açığı günümüzde de en büyük problemlerden biri olmasına rağmen Türkiye ekonomisi dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasına girmiştir.

Kültürel Gelişmeler ve Sosyal Hayat

- * Türkiye özellikle 1940'lardan bu yana yoğun yurt içi göç hareketleri yaşamaktadır. Bu göçler genellikle kırsal alanlarda hızla artan nüfusun tarım sektöründen kent bölgelerindeki başka sektörlerdeki iş imkanlarına akışı şeklinde olmuştur. İlk göç hareketleri özellikle İstanbul'a olmak üzere üç büyük kent çevresinde gerçekleşmiştir.
- * Türkiye'de 1950'li yıllarla birlikte hızlanan köyden kente göç olgusu, bu dönemde Türkiye'nin kırsal alanlarındaki ekonomik ve toplumsal değişimle hızlanmıştır. Türkiye'de, tarımın makineleşmesi ve modernleşmesi, geleneksel toprak sahipliği rejiminin değişmesi, topraksızlaşma ya da toprakların belirli ellerde toplanması ve ulaşım koşullarındaki gelişmeler iç göçü ortaya çıkarmıştır.
- * Son zamanlardaki göç hareketleri daha farklı bir yapı göstermektedir. Özellikle Doğunun az gelişmiş yerleşim bölgelerinden Antalya, Adana, Mersin, İzmit ve Bursa gibi illere göç hareketleri yoğunluk kazanmıştır. Bu hareketlilikte ekonomik nedenlerin yanı sıra doğu bölgelerinin yaşadığı özel sorunlar da etkili olmuştur. Bunun yanı sıra bu bölgelerdeki Diyarbakır, Gaziantep ve Van illerinin kent merkezleri de bölge içindeki bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmışlardır.
- * İller arasındaki bu göç hareketleri hem nüfus yapısında hem de sosyo-ekonomik yapıda önemli etkiler yaratmıştır. Büyük kentlerde kırsal bölge yaşantısından pek farklı olmayan gecekondu bölgelerinin oluşması, plansız yapılaşma ve göçle gerçekleşen kontrolsüz bir nüfus beraberinde birçok sorunu da getirmiştir.
- * Kentlere yeni gelenler beraberlerinde kendi kültürel özelliklerini de getirdiler. Bir yanda kentte var olan yaşam tarzından etkilenirken diğer yandan kendi yaşam tarzlarını sürdürmeye devam ettiler. "Arabesk" olarak adlandırılan müzik, kentlere yeni gelen kırsal kökenli kesimlerin kentle bütünleşmelerindeki zorluklara ve çektikleri acılara işaret etti. Bu müzikte somutlanan ve kentin geleneksel ve modern öğelerini bir araya getiren yeni bir kültür, bu kesimlerin kimliklerinin oluşmasında büyük rol oynadı. Ancak kentle bağları daha eskilere giden kesimlerce "arabesk" kültür bir tehdit ve kirlenme olarak algılandı.
- * Türkiye'de ilk renkli televizyon yayını 1984'te başladı. 1990'da ilk özel televizyon kanalının açılması ve 1994 yılında Özel Radyo ve Televizyon Yasası'nın çıkması ile çok sayıda özel radyo ve televizyon, yayın hayatına başladı. İnsanlar bu özel televizyon ve radyolar sayesinde dünyadaki siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeleri çok daha yakından takip etmeye başladılar.
- * 1990'lı yıllarla birlikte Türk sineması tekrar canlanma sürecine girdi. Bu dönemde çekilen birçok yerli film beğeni ile izlendi ve uluslararası film festivallerinde ödüller aldı.
- * Türk sporu 1980'lerin sonlarından itibaren uluslararası alanda büyük başarılar kazandı. Naim Süleymanoğlu'nun 1988 Seul Olimpiyatları'nda altın madalya kazanmasıyla başlayan süreç, birçok branşta olimpiyat madalyaları kazanılmasıyla devam etmiştir. Türk Milli Futbol Takımının 2002 Dünya Şampiyonası'nda ve 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası'nda 3. olması milli takım düzeyinde en önemli başarılarıdır. Basketbol Milli Takımımız ise 2006 Dünya Basketbol Şampiyonası'nda 6. oldu. Ayrıca Bayan Voleybol Milli Takımımız ve kulüp takımlarımız da 1990 sonrası uluslararası spor organizasyonlarında önemli başarılar kazanmışlardır.



Naim Süleymanoğlu

- * Ayrıca birçok bilim adamımızın, sanatçımızın, edebiyatçımızın kazandığı uluslararası başarılar gurur kaynağımız olmuştur.
- * 1980-85 yılları arasındaki dönemde Türkiye'de okur-yazar oranında artış yaşanmış, özellikle kadınlardaki okur-yazar artışı, erkeklerden daha fazla olmuştur. Gerek Milli Eğitim Bakanlığı'nın başlattığı "Haydi kızlar okula", "Ana-kız okuldayız" gerekse sivil toplum kuruluşlarının başlattığı kampanyalar sayesinde kız çocukların ve kadınların eğitime daha fazla katılmaları sağlanmıştır.

TÜRKİYE'DE TERÖR SORUNU

Türkiye 1970'li yıllarda toplumda yaşanan ideolojik ayrışmalara bağlı olarak ortaya çıkan terör ile uğraşmak zorunda kaldı. 1980 Darbesi sonrasında etkinliğini yitiren bu terör faaliyetlerinin yerini 80'li yıllarda bölücü terör aldı. İlk büyük bölücü terör eylemi 1984'te Eruh'ta gerçekleşirken, ülkemizde PKK/PYD, DEAŞ ve FETÖ gibi terör eylemlerine karşı mücadele halen devam etmektedir.

Terörün Türkiye ekonomisine ve sosyal dokusuna verdiği zarar büyük boyutlardadır. Terör nedeniyle Güneydoğu Anadolu'da yüzlerce köy ve mezra boşaltılmış ve yaklaşık 50.000 aile ve 400.000'den fazla insan göç etmek durumunda kalmış, binlerce insan hayatını kaybetmiştir.

1990 SONRASI DÜNYADA YAŞANAN GELİŞMELER

SSCB'nin Dağılışı ve Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlığı

Çarlık devri Rus İmparatorluğu 1917'de yıkılıp, yerine Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla son bulmuştur. Bu yönetim 70 yıl kadar ayakta kalabilmiş, 1985-1991 yılları arasında hürriyet ve milli bağımsızlık hareketlerine sahne olmuştur. Başka Sovyet Cumhuriyetleri gibi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan Cumhuriyetleri 1991 yılı içerisinde arka-arkaya bağımsızlıklarını ilan ettiler. Türkiye ve KKTC ile birlikte bağımsızlığına sahip Türk Cumhuriyetlerinin sayısı yediye çıkmış oldu. Bunlardan Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan Orta Asya'da bulunmaktadır.

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklarla Türkiye'nin İlişkileri:

Orta Asya Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarının, Sovyetler Birliği'nin dağıldığı 1991 yılına kadar Türkiye cumhuriyeti ile belli başlı bir ilişkileri olmamıştır. Buralar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içindeki ülkeler olarak kalmış, Moskova ile karşılıklı kültürel ve ekonomik ilişkiler çerçevesi dışında Türk topluluklarıyla doğrudan resmi bir ilişki kurulmamış, buna olanak da bulunamamıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türkiye, buralarda kurulan bağımsız Türk cumhuriyetlerini ilk tanıyan ülke olmuş ve gereksinim duyacakları her konuda kendilerine yardım ve destek sözü vermiştir.

Bugüne kadar Türkiye Cumhuriyeti bu coğrafyalarla yakın ilişkilerini sürdürmüştür; eğitim, ekonomi ve uluslararası ilişkiler alanında bazı yardımlar yapmıştır.

Türkiye Cumhuriyetlerinin Ekonomik Kalkınmalarında TİKA'nın Rolü:

Sovyetlerin ve Doğu Bloku'nun dağılmasının hemen akabinde kurulan TİKA; Türk dilinin konuşulduğu ülke ve topluluklar öncelikli olmak üzere, gelişmekte olan ülkelere teknik yardım vermek ve öncelikli ülkelerle işbirliği ortamını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. **Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi (TİKA)**, kurulmuş olduğu 1992 yılından başlayarak Türk Cumhuriyetleri'ne ekonomik kalkınmalarına katkı sağlayacak çok sayıda yardım faaliyetinde bulunmuştur.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek, soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmek amacıyla 2010 yılında kurulmuştur.



T. C. BAŞBAKANLIK
YURTDIŞI TÜRKLER
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı)

Türkiye, Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Kırgızistan'ın bir araya gelmesiyle 1993'te kurulmuştur. Amacı; Türk kültürünün araştırılması, geliştirilmesi, Türk kültürünün dış etkenlerle farklılaşmasının engellenmesi, Türkçe konuşan devletler ve topluluklar arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesidir.



TÜRKSOY

ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TURKIC CULTURE

Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Vakfı'na bağlı olarak 2007 yılında kurulan Yunus Emre Enstitüsü'nün amacı; yurtdışında Türkçe'yi öğretirken, Türkiye'nin kültürel tanıtımını gerçekleştirmektir.



**YUNUS EMRE
ENSTİTÜSÜ**

AB ve Türkiye

- Türkiye AET'ye (Avrupa Ekonomik Topluluğu) ilk aşamada temkinli yaklaşmasına rağmen özellikle komşusu Yunanistan'ın 1959'da AET'ye başvurması üzerine 31 Temmuz 1959'da ortaklık başvurusunda bulunmuştur.

Bu süreç;

- 1963'te ortaklık antlaşması (Ankara Antlaşması)
 - 1995'te gümrük birliğinin kurulması (Ortaklık Konseyi'nin aldığı kararlar)
 - 1999'da Helsinki zirvesinde Türkiye'nin adaylık statüsüne alınması
 - 2005'te tam üyelik müzakerelerinin başlaması aşamalarından geçerek son şeklini almıştır. AB'nin Türkiye ile tam üyelik müzakerelerine başlamasında (Türkiye'nin AB sürecine dahil edilmesinde);
- 1) Türkiye'nin laik, demokratik ve çağdaş bir yönetim anlayışını temel alması
 - 2) Türkiye'nin cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Batılı ülkelerle ortak yaşamı kolaylaştıracak çalışmalar yapması
 - 3) Türkiye'nin stratejik, tarihsel ve jeopolitik öneminin fazla olması
 - 4) Türkiye'nin yurtda ve dünyada barış ilkesini temel alması
 - 5) Türkiye'nin AB üyeliği için karşılması ve yapması gereken kriterleri (ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, çevre vb.) büyük ölçüde yerine getirmesi
- gibi etkenler rol oynamıştır.

Bosna - Hersek Sorunu

I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Yugoslavya; Sırbistan, Hırvatistan, Bosna - Hersek, Slovenya, Makedonya ve Karadağ'dan oluşan federal bir devlet idi. 1980'de Tito'nun ölümü ile cumhuriyetler arasındaki ilişkiler bozulmaya başladı.

Temmuz 1989'da Slovenya parlamentosu bağımsızlığını ilan etti. Bunu Hırvatistan izledi. Bu iki gelişme Yugoslavya'nın parçalanma sürecini hızlandırdı. Mart 1991'de Sırp - Hırvat çatışmaları başladı. Haziran 1991'de Yugoslav (Sırp) ordusu Slovenya'ya girdi. 8 Eylül 1991'de ise Makedonya bağımsızlığını ilan etti. 27 Kasım 1991'de Bosna - Hersek'in bağımsızlık ilanı ile, Yugoslavya'yı oluşturan 6 cumhuriyetten Sırbistan ve Karadağ dışındaki 4'ü bağımsız oldu. Aralık 1991'de, Bosna - Hersek'teki Hırvat ve Boşnaklar, bağımsız bir devlet olarak tanınmalarını istedi. Buna karşılık Bosnalı Sırlar da kendi bağımsızlıklarını ilan etti.



Sırların top atışı ile yıktıkları tarihi Mostar Köprüsü

Bosna - Hersek'te Müslüman Boşnaklar ve Hırvatlarla, Bosnalı Sırlar arasında artan gerginlik Mart 1992'de çatışmaya dönüştü.

Bosnalı Sırp, Bosna - Hersek'te etnik arındırma çalışmalarına başlayarak, buradaki Boşnak ve Hırvatları acımasızca katletmeye başladılar.



Bosna Sırplarının lideri Radovan Karadžić ve Komutanı Ratko Mladić, Bosna katliamının en önemli aktörleriydi.

NATO, Sırp saldırılarını önlemek için 10 Temmuz 1992'de Adyatik Denizi'ne donanma göndermeyi kararlaştırdı. Ancak Sırp saldırıları uluslararası diplomatik çabalara rağmen durmadı. Bunun üzerine Sırp mevzilerini hedef alan NATO askeri müdahalesi başladı. Sırp uluslararası baskılar sonucu anlaşma masasına oturmaya razı oldu.

Bosna Savaşı'nı bitiren **Dayton Antlaşması** 21 Kasım 1995'te Bosna - Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan cumhurbaşkanları tarafından imzalandı. Antlaşma ile Bosna Hersek, "Bosna - Hersek Federasyonu" ve "Sırp Cumhuriyeti"nden oluşan bir devlet haline getirildi.



Dayton Antlaşması

NOT

Srebrenica Katliamı, Bosna Savaşı sırasında Sırp tarafından gerçekleştirilmiş ve hukuksal olarak belgelenmiş bir soykırımdır. Binlerce Boşnak katledilmiştir.